

دانشگاه شاهرود
مکتب نماز آموزش
دانشگاه شاهرود
اصول و مبانی

برنامه دوم (۱۳۹۴ - ۱۳۹۰) دانشگاه تهران

معاونت برنامه ریزی و فناوری اطلاعات
اداره کل برنامه، بودجه و تحول سازمانی

دانشگاه تهران

فهرست مطالب مطالب برنامه دوم (۱۳۹۴-۱۳۹۰) دانشگاه تهران

مقدمه	۱
فصل اول: خلاصه اسناد بالادستی برنامه دوم دانشگاه	۴
۱- سند چشم‌انداز ۲۰ ساله و نقشه جامع علمی کشور	۴
۲- سند چشم‌انداز دانشگاه در افق ۱۴۰۴	۵
۳- برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور در حوزه آموزش عالی	۷
فصل دوم: عملکرد دانشگاه در برنامه اول	۱۶
۱- ارزیابی دانشگاه بر اساس برنامه اول	۱۶
الف- بخش آموزش	۱۷
ب- بخش پژوهش	۱۹
ج- بخش اعتبارات	۲۱
۲- نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای دانشگاه بر اساس عملکرد برنامه اول	۲۴
فصل سوم: برنامه دوم دانشگاه	۲۷
۱- مبانی برنامه دوم	۲۷
۲- اهداف کیفی و کمی برنامه دوم	۲۹
۳- راهکارهای اجرایی جهت دستیابی به اهداف برنامه دوم	۳۱
۴- احکام اجرایی برنامه دوم	۳۷
پیوست‌ها	۴۱
پیوست ۱: تعریف برخی واژه‌های بکار رفته در برنامه دوم دانشگاه	۴۳
پیوست ۲: تعریف شاخص‌های کمی برنامه دوم دانشگاه	۴۵

بر اساس نظریه‌ها و مبانی نظری مدیریتی، الگوهائی برای برنامه‌ریزی راهبردی تدوین شده است که به مدیران سازمان کمک می‌کند تا از یک طرف با بررسی وضع موجود، نقاط قوت و ضعف سازمان، فرصت‌ها و تهدیدهای محیطی را در نظر داشته باشند و از طرف دیگر با یک نگاه نظام‌مند، جهت‌گیری سازمان را در قالب اهداف آرمانی تدوین کنند و با استفاده از فرایند برنامه‌ریزی راهبردی، امکانات و منابع را با اولویت‌بندی به سوی اهداف سوق دهند. طبیعتاً محتوای اسناد برنامه‌ای باید در راستای سند بالادستی و مأموریت‌های تعیین شده برای آن سازمان در راستای رسیدن به چشم‌انداز کشور تعریف شود.

از آنجا که یکی از ویژگی‌های نظام آموزشی آرمانی، تلاش مستمر برای ارتقاء کیفیت آن است و حرکت بالنده در مسیر کمال نیز در آن باید به رسالتی مهم تبدیل شود، لذا ضرورت دارد این مهم با سیاست‌های کلان کشور نیز هماهنگ باشد که خود نیازمند تفکر و تعمق بیشتری است.

لذا، نظام آموزش عالی کشور به‌عنوان بخش تأثیرگذار، نیازمند تقویت مبانی، اصول و نظام کاری متناسب با آرمان‌های مطرح شده در سند چشم‌انداز و سند جامع علمی کشور و سیاست‌های مبتنی بر آنها خواهد بود.

بر این اساس، دانشگاه تهران به‌عنوان نماد آموزش عالی کشور با اقتباس از اسناد بالادستی از جمله سند چشم‌انداز، برنامه‌های پنج‌ساله و نقشه جامع علمی کشور و با توجه به سند چشم‌انداز خود در افق ۱۴۰۴، اقدام به تدوین برنامه‌های راهبردی این سند جامع نموده، تا ضمن ارتقاء دانشگاه در تمامی جنبه‌ها در سطح ملی و بین‌المللی، گامی موثر در دستیابی به اهداف اسناد بالادستی، از جمله سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ و نیز نقشه جامع علمی کشور و برنامه‌های پنج‌ساله توسعه جمهوری اسلامی در تمامی جنبه‌ها و علی‌الخصوص در حوزه علم و فناوری بردارد.

گرچه موقعیت برتر برای دانشگاه نتیجه تلاش‌های برنامه‌ریزی شده تمامی حوزه‌ها در نیل به موفقیت‌های علمی و پژوهشی در سطح ملی و بین‌المللی است، لیکن حفظ جایگاه و توسعه فعالیت‌ها در فضائی از تلاش سازنده و رقابت علمی، نیازمند راهبردها و برنامه‌های منسجم سالانه و دوره‌ای است. که در این بین، تلاش دانشگاه برای اعمال تغییرات مناسب و نهادینه‌سازی رویه‌ها و روش‌هایی که منجر به توسعه و تعالی در زمینه‌های مختلف علمی گردیده، قابل توجه است.

لذا این مهم با مشارکت تمامی واحدهای دانشگاه با انجام اموری همچون ارتقاء کمی و کیفی فعالیت‌های دانشگاه، با رویکرد توسعه‌ای و با استفاده بهینه از امکانات، نیازمحور کردن فعالیت‌های دانشگاه در بعد آموزش و پژوهش محور کردن فعالیت‌های آن بر اساس برنامه‌های کلان و راهبردی توسعه‌ای کشور، برنامه-محور کردن فعالیت‌های معاونت‌ها و واحدهای مختلف در راستای سیاست‌های دانشگاه محقق خواهد شد. با توجه به وجود ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های قابل ملاحظه دانشگاه تهران در انجام فعالیت‌های علمی و کسب موفقیت‌های فراوان در عرصه‌های ملی و بین‌المللی، بهبود شاخص‌های تولید علم با برنامه‌ریزی در سطح کلان و تدوین و اجرای برنامه‌های راهبردی در قالب برنامه‌های سالانه که هماهنگ با اسناد بالادستی و برنامه‌های توسعه‌ای ملی و تخصصی در حوزه آموزش عالی باشد، امری ضروری است.

برنامه دوم توسعه دانشگاه به‌عنوان سندی جامع، دومین برنامه راهبردی دانشگاه تهران پس از ابلاغ سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران و اولین برنامه پس از ابلاغ نقشه جامع علمی کشور است که دوره زمانی آن منطبق با برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور است که اجرای آن ضمن ارتقاء وضع دانشگاه در تمامی جنبه‌ها، در سطح ملی و بین‌المللی، گامی موثر در دستیابی به اهداف اسناد بالادستی کشور و دانشگاه خواهد بود.

در این برنامه در گام اول با ارزیابی عملکرد دانشگاه و بررسی میزان تحقق یا عدم تحقق اهداف و شاخص‌های کمی و کیفی و دلایل آن در طی برنامه اول، نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌های پیش‌روی دانشگاه با استفاده از روش SWOT به دست آمده است. بررسی موارد ذکر شده که در فرآیند برنامه‌ریزی معمولاً برای پیش‌بینی آینده‌ای متناسب با واقعیت‌های گذشته و وضع موجود صورت می‌گیرد، یکی از مبانی تهیه برنامه دوم دانشگاه تهران بوده است.

در گام‌های بعدی برای تدوین این سند، با توجه به آمار و اطلاعات واقعی موجود برای سال ۸۹، جداولی برای محاسبه اطلاعات مورد نیاز شاخص‌های کمی برنامه تهیه و بر اساس اطلاعات محاسبه شده و فرمولهای محاسباتی مقدار کمی هر شاخص برای سال‌های برنامه بدست آمده است. سپس ضمن مشخص کردن اهداف کمی و کیفی مد نظر دانشگاه در طول برنامه دوم، به منظور اجرایی شدن این اهداف، سیاست‌های اجرایی و راهکارهای دستیابی به اهداف متناظر با هر هدف کیفی در یک فرآیند زمانی مشخص شده است. این فرآیند با برداشتن گام بعدی یعنی تعیین واحد (یا واحدهای) مسئول هر فعالیت تکمیل شد.

علاوه بر این، یکی دیگر از موارد درج شده در این سند تهیه و تنظیم چارچوبی برای ارائه گزارش نظارتی سالانه است. این گزارش به منظور بررسی میزان و نحوه پیشرفت برنامه و عموماً توسط واحدها تهیه و از طریق کمیته نظارت بر اجرا و تدوین گزارش عملکرد سالانه برنامه نهایی می‌گردد. برقراری ارتباط بین برنامه با بودجه سالانه از دیگر تمهیدات صورت گرفته در تهیه برنامه دوم دانشگاه است که این امر با پیش‌بینی تصویر بودجه‌ای برنامه در دو بُعد اصلی صورت گرفته است. بُعد اول به

عملیات جاری بودجه هزینه‌ای و عملیات معمول بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای اختصاص دارد. در این بخش نیز با پیش‌بینی حکم لازم در برنامه برای بودجه‌بندی سرانه، حرکت جدیدی آغاز خواهد شد. در بُعد دوم، فعالیت‌ها و عملیات خاص دانشگاه برای سهم‌بری از اعتبارات ویژه پیش‌بینی شده برای برنامه‌ها و طرح‌های ویژه به منظور تحقق اهداف کیفی دانشگاه، پیش‌بینی شده است. در این بُعد، علاوه بر اعتبارات لازم برای فعالیت جاری، اعتبارات ویژه‌ای برای اقدامات خاص که مورد تصویب قرار گرفته باشد نیز در نظر گرفته شده است که متناسب با عملکرد و پیشرفت واحدها در اقدامات مذکور به آنها اختصاص می‌یابد. در نهایت این کتابچه حاوی مجموعه مطالب مربوط به سند برنامه دوم دانشگاه تهیه شده است.

فصل اول: خلاصه اسناد بالادستی برنامه دوم دانشگاه

۱- سند چشم‌انداز ۲۰ ساله و نقشه جامع علمی کشور

"سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران" با ارزیابی و تحلیل سیر تاریخی و توانمندی‌های کشور و با عنایت به تحولات کنونی جهان در تمامی ابعاد، بر آن است تا با ارائه تصویری شفاف، امید بخش و روشن از آنچه که می‌خواهیم به آن برسیم و نیز تبیین روشنی از نیات استراتژیک، ارزش‌ها و اهداف عالی جامعه، اولویت‌ها، اهداف، جهت‌ها، ابزار و فرایندهای اجرائی را در بین تمامی اقشار جامعه، سازمان‌ها، نهادها و مراکز علمی و دانشگاهی را تعیین کند.

در راستای تحقق این هدف، سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران تصویری از آینده ایران را به‌صورت شفاف، مطلوب و در عین حال واقعی، قابل اجرا و انعطاف‌پذیر و متناسب با نیازها و قابلیت‌های اصلی کشور و با توجه به آرمان‌ها و بهره‌گیری از منابع ملی و توانمندی‌های کشور نمایان می‌کند.

در چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ "ایران کشوری توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه، با هویت اسلامی و انقلابی، الهام بخش در جهان اسلام، دارای تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل است". جامعه ایرانی در این چشم‌انداز برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی و دارای جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی با تأکید بر جنبش نرم افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقاء نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل قلمداد شده است.

لذا تدوین و اجرای برنامه‌های پیشرفت در بازه زمانی معین و اختصاص منابع لازم برای تحقق اهداف این برنامه‌ها از لوازم ضروری احراز جایگاهی مناسب و در شأن ایران اسلامی است.

از سوی دیگر، مقوله علم و فناوری از مهمترین زیرساخت‌های پیشرفت کشور و ابزار جدی رقابت در عرصه‌های مختلف است. به این ترتیب تحقق آرمان‌های متعالی انقلاب اسلامی ایران نظیر احیای تمدن عظیم اسلامی، حضور سازنده، فعال و پیشرو در میان ملت‌ها و کسب آمادگی برای برقراری عدالت و معنویت در جهان، در گرو پیشرفتی هم‌جانبه در علم خواهد بود.

بی‌شک تحقق این اهداف نیازمند ترسیم نقشه راهی است که در آن نحوه طی مسیر، منابع و امکانات لازم، تقسیم کار در سطح ملی و الزامات طی این مسیر به طور شفاف و دقیق مشخص شده باشد. از این رو تدوین چشم‌انداز و راهبردهای علم و فناوری در سطح کلان و عملیاتی تر نظیر برنامه‌های توسعه‌ای پنج-ساله ضروری می‌باشد.

در تدوین سند جامع علمی کشور بعنوان نقشه راه در مسیر علم و فناوری، کوشش شده با الهام‌گیری از اسناد بالادستی از جمله سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ و با بهره‌گیری از ارزش‌های بنیادین آنها و توجه به اهداف راهبردی نظام جمهوری اسلامی ایران، چشم‌انداز علم و فناوری در افق ۱۴۰۴ تهیه گردد، که خود نیز مجموعه‌ای جامع، شفاف، هماهنگ، پویا و آینده‌نگر، شامل مبانی، اهداف، سیاست‌ها و راهبردها، ساختارها و الزامات تحول راهبردی علم و فناوری، مبتنی بر ارزش‌های اسلامی برای دستیابی به اهداف چشم‌انداز بیست‌ساله کشور و بر اساس مبانی ارزشی و بومی کشور، تجربیات گذشته، نظریه‌ها، نمونه‌ها و تجارب علمی می‌باشد.

در این سند "جمهوری اسلامی ایران با اتکال به قدرت لایزال الهی و با احیای فرهنگ و برپایی تمدن نوین اسلامی- ایرانی برای پیشرفت ملی، گسترش عدالت و الهام‌بخشی در جهان، کشوری برخوردار از انسان‌های صالح، فرهیخته، سالم و تربیت‌یافته در مکتب اسلام و انقلاب و با دانشمندانی در تراز برترین‌های جهان؛ توانا در تولید و توسعه علم و فناوری و نوآوری و به کارگیری دستاوردهای آن و پیشتاز در مرزهای دانش و فناوری با مرجعیت علمی در جهان خواهد بود".

بر این اساس نظام آموزش عالی کشور به‌عنوان بخش تأثیرگذار، نیازمند تقویت مبانی، اصول و نظام کاری متناسب با آرمان‌های مطرح در سند چشم‌انداز و سند جامع علمی کشور و سیاست‌های مبتنی بر آنها است. از این رو ارتقاء نظام آموزش عالی کشور نیازمند ساز و کارهای متناسب با ظرفیت‌ها و توانمندی‌های بالقوه و بالفعل آن است.

۲- سند چشم‌انداز دانشگاه در افق ۱۴۰۴

دانشگاه تهران به‌عنوان نماد آموزش عالی کشور با اقتباس از اسناد بالادستی از جمله سند چشم‌انداز و نقشه جامع علمی کشور اقدام به تدوین سند چشم‌انداز خود در افق ۱۴۰۴ و نیز تدوین برنامه‌های راهبردی این سند جامع نموده، تا ضمن ارتقاء دانشگاه در تمامی جنبه‌ها در سطح ملی و بین‌المللی، گامی مؤثر در دستیابی به اهداف اسناد بالادستی از جمله سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ و نیز نقشه جامع علمی کشور بردارد.

بر اساس این سند چشم‌انداز "دانشگاه تهران در افق ۱۴۰۴، دانشگاهی جامع، دارای جایگاه ممتاز در خلق علم و فناوری بوده که از نظر علمی، در سطح ملی و منطقه‌ای مرز شکن و تربیت‌کننده انسان‌هایی مؤمن، فرهیخته، آزاداندیش و کارآفرین می‌باشد. این دانشگاه؛ پیشرو در توسعه مفاهیم الهام بخش علمی و پژوهش‌های بنیادی و ارتقاءدهنده تحقیقات توسعه‌ای و کاربردی علم و فناوری بوده و همچنین از ظرفیت جهانی توانمندسازی فارغ‌التحصیلان و بنگاه‌های دانش‌بنیان برای شکل‌دهی به الگوی دانش‌بنیان توسعه ملی، مبتنی بر مکتب اسلام برخوردار است."

هم چنین در این چشم‌انداز مأموریت‌هایی برای دانشگاه تهران مشخص شده است که عبارت‌اند از:

* به‌عنوان نماد آموزش عالی کشور، دانشگاهی جامع و بین‌المللی بوده که در حوزه‌های آموزش، پژوهش و فناوری در سطح ملی و بین‌المللی فعالیت دارد و قلمرو همه علوم از جمله علوم انسانی، علوم اجتماعی و رفتاری، فنی و مهندسی، علوم پایه، کشاورزی، هنر و معماری و علوم نوین را در اولویت برنامه‌های خود قرار داده و با بهره‌گیری از آموزش‌های دین‌مبین اسلام و ارزش‌های بنیادین انقلاب اسلامی و با بهره‌مندی از اساتید، اندیشمندان، فرهیختگان و کارکنان مؤمن، شایسته و متدین تولیدکننده نظریه‌های علمی و تأمین‌کننده نیازهای فکری و علمی جامعه اسلامی می‌باشد.

* ضمن حفظ کرامت علم و عالمان، با برقراری عدالت، اقدام به ایجاد فرصت‌های برابر، جهت شکوفایی و پرورش استعدادها و علمی و فنی کشور نموده و درصدد است، اولین دانشگاه جامع نمونه در جهان اسلام شود.

* با تربیت انسان‌های مؤمن، فرهیخته و با توان علمی بالا، تولید علم، نوآوری و فناوری‌های نوین را جهت سربلندی و موفقیت هرچه بیشتر ایران اسلامی و جهان اسلام در زمان حال و آینده برنامه‌ریزی می‌کند.

* ضمن مرزشکنی علمی و تعامل با دانشگاهها و اندیشمندان سایر ملل علی‌الخصوص دانشگاهها و اندیشمندان جهان اسلام در زمینه نظریه‌های جدید، پژوهش‌های بنیادین، فناوری و نوآوری علمی و کاربردی اهتمام ویژه داشته و جهت موفقیت بیشتر، خود را به حرکت و گذر از مرزهای دانش و رقابت‌های علمی در جهت توسعه علوم و تکنولوژی‌های همسو با اصول و ارزش‌های اسلامی ملزم می‌داند.

* ضمن همکاری همه جانبه با سایر دانشگاهها در سطح ملی و بین‌المللی، دانشگاه را محیط پرورش اندیشمندان، محققین و متخصصین و مکانی برای همکاری، توسعه و اشاعه فکری‌های نوین برای اعتلای زندگی فردی و اجتماعی در فضای مناسب آزاداندیشی فکری و نقدپذیری علمی بر اساس اصول و مبانی دین‌مبین اسلام می‌داند.

* دانشگاه تهران بر مبنای تعامل با مجموعه اجرائی کشور؛ تأمین‌کننده نیروهای مؤمن و متخصص در عرصه‌های علمی، فنی، اقتصادی و اجتماعی بوده و انجام پژوهش‌ها و تحقیقات بنیادی، تأمین نیازهای علمی و کاربردی جامعه را در تمامی سطوح، از وظائف خود می‌داند.

۳- برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور در حوزه آموزش عالی

فصل دوم قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور مختص به حوزه علم و فناوری است که در مواد قانونی ۱۵ تا ۲۰ این فصل برای حوزه آموزش عالی وظایف و اختیاراتی را مشخص نموده است، که عبارت‌اند از:

بر اساس ماده ۱۵: به منظور تحول بنیادین در آموزش عالی به ویژه در رشته‌های علوم انسانی، تحقق جنبش نرم‌افزاری و تعمیق مبانی اعتقادی، ارزش‌های اسلامی و اخلاق حرفه‌ای و با هدف ارتقاء کیفی در حوزه دانش و تربیت اسلامی؛ وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مکلف‌اند، اقدامات زیر را انجام دهند:

الف: بازنگری متون، محتوا و برنامه‌های آموزشی و درسی دانشگاهی مبتنی بر آموزه‌ها و ارزشهای دینی و هویت اسلامی - ایرانی و انقلابی و تقویت دوره‌های تحصیلات تکمیلی با بهره‌گیری از آخرین دستاوردهای دانش بشری، با اولویت نیاز بازار کار

ب: تدوین و ارتقاء شاخص‌های کیفی به خصوص در رشته‌های علوم انسانی به ویژه در رشته‌های علوم قرآنی و عترت و مطالعات میان رشته‌ای با بهره‌گیری از امکانات و توانمندی‌های حوزه‌های علمیه و تأمین آموزش‌های مورد نیاز متناسب با نقش دختران و پسران

ج: نهادینه کردن تجارب علمی و عملی انقلاب اسلامی و دفاع مقدس با انجام فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و نظریه‌پردازی در حوزه‌های مرتبط

د: همکاری با حوزه‌های علمیه و بهره‌مندی از ظرفیت‌های حوزه در عرصه‌های مختلف

ه: گسترش کرسی‌های نظریه‌پردازی، نقد و آزاداندیشی، انجام مطالعات میان رشته‌ای، توسعه قطب‌های علمی و تولید علم بومی با تأکید بر علوم انسانی و با همکاری شورای عالی حوزه علمیه و دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم

و: استقرار نظام جامع نظارت و ارزیابی و رتبه‌بندی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی بر اساس شاخصهای مورد تأیید وزارتخانه‌های مذکور منوط به عدم مغایرت با مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی با هدف ارتقاء کیفیت آموزشی و پژوهشی

تبصره: پس از استقرار نظام جامع نظارت و ارزیابی و تضمین کیفیت؛ هرگونه گسترش و توسعه رشته‌ها، گروهها و مقاطع تحصیلی موکول به رعایت شاخص‌های ابلاغی از سوی وزارتخانه‌های ذیربط توسط دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی است. وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و

بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، حسب مورد مجازند عملیات اجرائی سنجش کیفیت و رتبه‌بندی را بر اساس این نظام، به مؤسسات مورد تأیید در بخش غیردولتی واگذار نمایند.

همچنین در ماده ۱۶ به دولت اجازه داده شده است: به منظور دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن تا پایان برنامه پنجم، اقدامات زیر را انجام دهد:

الف: بازنگری آئین‌نامه ارتقاء اعضاء هیأت علمی به نحوی که تا پنجاه درصد (۵۰٪) امتیازات پژوهشی اعضاء هیأت علمی معطوف به رفع مشکلات کشور باشد.

برای تحقق این امر تمهیدات لازم برای ارتقاء هیأت علمی از جمله توسعه و تقویت دوره‌های تحصیلات تکمیلی، افزایش فرصت‌های مطالعاتی اعضاء هیأت علمی در داخل و خارج از کشور و ایجاد مراکز تحقیقاتی و فناوری پیشرفته علوم و فنون در کشور، تسهیل ارتباط دانشگاهها با دستگاههای اجرائی از جمله صنعت، فراهم خواهد گردید.

ب: ایجاد ظرفیت لازم برای افزایش درصد پذیرفته‌شدگان دوره‌های تحصیلات تکمیلی آموزش عالی، با ارتقاء کیفیت به گونه‌ای که میزان افزایش ورود دانش‌آموختگان دوره کارشناسی به دوره‌های تحصیلات تکمیلی به بیست درصد (۲۰٪) برسد.

ج: برنامه‌ریزی و حمایت لازم برای تأمین هیأت علمی مورد نیاز دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی به منظور ارتقاء شاخص نسبت عضو هیأت علمی تمام‌وقت به دانشجو در تمامی دانشگاهها اعم از دولتی و غیردولتی به گونه‌ای که تا پایان برنامه نسبت کل دانشجو به هیأت علمی تمام‌وقت در دانشگاهها و مؤسسات آموزشی عالی غیردولتی به حداکثر چهل و در دانشگاه پیام نور به حداکثر دویست و پنجاه برسد.

د: نسبت به ایجاد، راه‌اندازی و تجهیز آزمایشگاه کاربردی در دانشگاهها و مؤسسات آموزشی، شهرک‌های دانشگاهی، علمی، تحقیقاتی، شهرکهای فناوری، پارکهای علم و فناوری و مراکز رشد از طریق دستگاههای اجرائی و شرکتهای تابعه و وابسته آنها اقدام نماید. بخشی از نیروی پژوهشی این آزمایشگاهها می‌تواند توسط پژوهشگران دستگاه اجرائی یا شرکت، اعضاء هیأت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تأمین گردد. دستگاههای اجرائی و شرکتهای می‌توانند بخشی از اعتبارات پژوهشی خود را از طریق این آزمایشگاهها هزینه نمایند.

هـ: به منظور افزایش سهم تحقیق و پژوهش از تولید ناخالص داخلی به گونه‌ای برنامه‌ریزی نماید که سهم پژوهش از تولید ناخالص داخلی، سالانه به میزان نیم‌درصد (۰/۵٪) افزایش یافته و تا پایان برنامه به سه

درصد (۳٪) برسد. در این راستا منابع تحقیقات، موضوع این بند را هر سال در بودجه سنواتی در قالب برنامه‌های خاص مشخص نموده و نیز در پایان سال گزارش عملکرد تحقیقاتی کشور موضوع این بند را به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ارائه نمایند.

و: وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظفند با همکاری سایر دستگاه‌های ذیربط ضمن اعمال اقدامات ذیل شاخصهای آن را پایش نموده و گزارش عملکرد سالانه را به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی ارائه نمایند:

۱. ارتقاء کمی و کیفی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی بر اساس عدالت آموزشی و اولویتهای سند چشم‌انداز با رعایت سایر احکام این ماده

۲. اصلاح هرم هیأت علمی تمام‌وقت دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی اعم از دولتی و غیردولتی با فراهم آوردن بسترهای لازم و با تأکید بر شایسته‌سالاری

۳. گسترش ارتباطات علمی با مراکز و نهادهای آموزشی و تحقیقاتی معتبر بین‌المللی از طریق راه‌اندازی دانشگاههای مشترک، برگزاری دوره‌های آموزشی مشترک، اجرای مشترک طرحهای پژوهشی و تبادل استاد و دانشجو با کشورهای دیگر با تأکید بر کشورهای منطقه و جهان اسلام به ویژه در زمینه‌های علوم انسانی، معارف دینی و علوم پیشرفته و اولویت‌دار جمهوری اسلامی ایران بر اساس نقشه جامع علمی کشور با هدف توسعه علمی کشور و توانمندسازی اعضای هیأت علمی

۴. ایجاد هماهنگی بین نهادها و سازمان‌های پژوهشی کشور جهت سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و نظارت کلان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری

۵. تدوین و اجرای طرح نیازسنجی آموزش عالی و پژوهشی در نخستین سال اجرای برنامه به منظور توسعه متوازن مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی دولتی و غیردولتی با توجه به نیازها و امکانات

۶. استقرار نظام یکپارچه پایش و ارزیابی علم و فناوری کشور تحت نظر شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری با هماهنگی مرکز آمار ایران جهت رصد وضعیت علمی کشور در مقیاس ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و تعیین میزان دستیابی به اهداف اسناد بالادستی مبتنی بر نظام فراگیر و پویای آمار ثبتی و ارائه گزارش سالانه به کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی

۷. انجام اقدامات قانونی لازم برای تکمیل و اجرای نقشه جامع علمی کشور در راستای بند (۱۱) سیاست‌های کلی ابلاغی برنامه پنجم

۸. برنامه‌ریزی برای تحقق شاخصهای اصلی علم و فناوری شامل، سهم درآمد حاصل از صادرات محصولات و خدمات مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و میانی، سرانه تولید ناخالص داخلی ناشی از علم و فناوری، تعداد گواهی ثبت اختراع، تعداد تولیدات علمی بین‌المللی، نسبت سرمایه‌گذاری خارجی در فعالیتهای علم و فناوری به هزینه‌های تحقیقات کشور و تعداد شرکتهای دانش‌بنیان. دولت موظف است به گونه‌ای برنامه‌ریزی نماید که تا پایان برنامه، حداقل به جایگاه رتبه دوم در منطقه در این زمینه برسد.

در ماده ۱۷ نیز به شرکتهای دانش بنیان اشاره شده و به دولت اجازه داده شده است؛ به منظور توسعه و انتشار فناوری و حمایت از شرکتهای دانش‌بنیان اقدامات زیر را انجام دهد:

الف: حمایت مالی از پژوهش‌های تقاضا محور مشترک با دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری و حوزه‌های علمیه در موارد ناظر به حل مشکلات موجود کشور، مشروط به این که حداقل پنج‌جاه درصد (۵۰٪) از هزینه‌های آن را کارفرمای غیردولتی تأمین و تعهد کرده باشد.

ب: حمایت مالی و تسهیل شکل‌گیری و توسعه شرکتهای کوچک و متوسط خصوصی و تعاونی که در زمینه تجاری‌سازی دانش و فناوری به ویژه تولید محصولات مبتنی بر فناوری‌های پیشرفته و صادرات خدمات فنی و مهندسی فعالیت می‌کنند و نیز حمایت از راه‌اندازی مراکز رشد و پارکهای علم و فناوری از طریق بخش غیردولتی

ج: حمایت‌های قانونی لازم در راستای تشویق طرفهای خارجی قراردادهای بین‌المللی و سرمایه‌گذاری خارجی برای انتقال دانش فنی و بخشی از فعالیتهای تحقیق و توسعه مربوط به داخل کشور و انجام آن با مشارکت شرکتهای داخلی

د: حمایت مالی از ایجاد و توسعه بورس ایده و بازار فناوری به منظور استفاده از ظرفیتهای علمی در جهت پاسخگویی به نیاز بخشهای صنعت، کشاورزی و خدمات

ه: حمایت مالی از پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشجویی در راستای ارتقاء بهره‌وری و حل مشکلات کشور

و: تأمین و پرداخت بخشی از هزینه ثبت اختراعات، تولید دانش فنی و حمایت مالی از تولیدکنندگان برای خرید دانش فنی و امتیاز اختراعات

تبصره ۱: دستگاههای اجرائی مکلفند امکانات و تجهیزات پژوهشی و تحقیقاتی، آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها را با نرخ ترجیحی در اختیار مؤسسات و شرکتهای دانش‌بنیان مورد تأیید شورای عالی علوم، تحقیقات و فناوری در چهارچوب مصوبه هیأت وزیران قرار دهند.

تبصره ۲: در راستای توسعه و انتشار فناوری به دستگاههای اجرایی اجازه داده می‌شود مالکیت فکری، دانش فنی و تجهیزاتی را که در چارچوب قرارداد با دانشگاهها و مؤسسات پژوهشی و فناوری دولتی ایجاد و حاصل شده‌است به دانشگاهها و مؤسسات یادشده واگذار نمایند.

تبصره ۳: سازمان ثبت اسناد و املاک کشور موظف است، صرفاً پس از ارائه گواهی ممیزی علمی اختراعات از سوی مراجع ذیصلاح نسبت به ثبت اختراعات اقدام نماید.

تبصره ۴: اعضاء هیأت علمی می‌توانند با موافقت هیأت امنا همان دانشگاه نسبت به تشکیل مؤسسات و شرکت‌های صددرصد (۱۰۰٪) خصوصی دانش‌بنیان اقدام و یا در این مؤسسات و شرکت‌ها مشارکت نمایند. این مؤسسات و شرکت‌ها برای انعقاد قرارداد پژوهشی مستقیم و یا غیرمستقیم با دستگاه‌های اجرایی، مشمول قانون منع مداخله کارکنان در معاملات دولتی و تغییرات بعدی آن نیستند.

از طرفی در ماده ۱۸ آمده است؛ دولت به منظور گسترش حمایت‌های هدفمند مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری اقدامات زیر را انجام دهد:

الف: ارتقاء منزلت اجتماعی از طریق فرهنگ‌سازی

ب: تسهیل در ارتقاء تحصیلی و ورود به رشته‌های تحصیلی مورد علاقه در دوره‌های قبل و بعد از ورود به دانشگاه

ج: اعطاء حمایت‌های مالی و بورس تحصیلی از طریق وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بنیاد ملی نخبگان

د: هدایت تحصیلی در زمینه‌ها و رشته‌های اولویت‌دار مورد نیاز کشور

هـ: برقراری بیمه تأمین اجتماعی و بیمه پایه سلامت فرد و خانواده وی

و: رفع دغدغه خطرپذیری مالی در انجام مراحل پژوهشی و امور نوآورانه

ز: حمایت از تجاری‌سازی دستاوردهای آنان

ح: تقویت ابعاد معنوی، بصیرت‌افزایی، خودباوری و تعلق ملی

ط: ایجاد و تقویت مراکز علمی، تحقیقاتی و فناوری توانمند در تراز بین‌المللی و با امکانات خاص در شاخه‌های مختلف علوم و فنون بنیادی و راهبردی با به‌کارگیری نخبگان و دانشمندان در جهت خلق دانش، ایده‌های نو و تبدیل علم به ثروت در طول برنامه

ی: ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای نخبگان و استعداد‌های برتر متناسب با تخصص و توانمندی‌های آنها و اولویت‌های کشور با حمایت از سرمایه‌گذاران خطرپذیر جهت تبدیل دانش فنی به محصول قابل ارائه به بازار کار

ک: ایجاد ساز و کارهای مناسب برای افزایش سهم مشارکت انجمن‌های علمی، نخبگان و استعداد‌های برتر در تصمیم‌سازیها و مدیریت کشور

ل: ایجاد ساز و کار لازم برای مشارکت انجمن‌های علمی، نخبگان و دانشمندان کشور در همایش‌ها، کنفرانسها و مجامع علمی و پژوهشی بین‌المللی و برتر جهان و بهره‌گیری از توانمندیهای دانشمندان و نخبگان ایرانی در جهان و فراهم کردن فرصتهای مطالعاتی مناسب در داخل و خارج کشور

م: تأمین و پرداخت بخشی از هزینه‌های ثبت جواز امتیاز علمی (patent) در سطح ملی و بین‌المللی و ایجاد تمهیدات و تسهیلات لازم برای انتشار آثار مفید علمی آنان

و در نهایت در ماده ۲۰ آمده است:

الف: به منظور زمینه‌سازی برای تربیت نیروی انسانی متخصص و متعهد، دانش‌مدار، خلاق و کارآفرین، منطبق با نیازهای نهضت نرم‌افزاری، با هدف توسعه کمی و کیفی دولت مجاز است:

۱. هزینه سرانه تربیت نیروی انسانی متخصص مورد تقاضای کشور را بر اساس هزینه‌های آموزشی و هزینه‌های خدمات پژوهشی، تحقیقاتی و فناوری مورد حمایت، در چهارچوب تخصیص بودجه عملیاتی برای هر دانشگاه و مؤسسه آموزشی، تحقیقاتی و فناوری دولتی محاسبه و به طور سالانه تأمین کند.

۲. حمایت مالی و تسهیل شرایط برای افزایش تعداد مجلات پژوهشی و ترویجی کشور در زمینه‌های مختلف علمی با حفظ کیفیت به گونه‌ای که تا پایان برنامه، تعداد مجلات و مقالات چاپ شده در مجلات علمی داخلی نسبت به سال پایانی برنامه چهارم را حداقل به دو برابر افزایش دهد. همچنین تمهیدات لازم برای دسترسی به بانکهای اطلاعاتی علمی معتبر را فراهم نماید.

۳. از ده دانشگاه برتر وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و پنج دانشگاه برتر وابسته به وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی که دارای عملکرد برجسته در راستای گسترش مرزهای دانش و فناوری هستند، حمایت مالی و حقوقی و پشتیبانی ویژه نماید.

۴. از انجمن‌های علمی، حمایت مالی به عمل آورد.

ب: دانشگاهها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فرهنگستان‌هایی که دارای مجوز از شورای گسترش آموزش عالی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر مراجع قانونی ذیربط می‌باشند، بدون الزام به رعایت قوانین و مقررات عمومی حاکم بر دستگاههای دولتی به ویژه قانون محاسبات عمومی، قانون مدیریت خدمات کشوری، قانون برگزاری مناقصات و اصلاحات و الحاقات بعدی آنها و فقط در چهارچوب مصوبات و آئین‌نامه‌های مالی، معاملاتی و اداری -

استخدامی - تشکیلاتی مصوب هیأت امناء که حسب مورد به تأیید وزراء علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در مورد فرهنگستانها به تأیید رئیس جمهور می‌رسد، عمل می‌نمایند. اعضاء هیأت علمی ستادی وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی نیز مشمول حکم این بند هستند. حکم این بند شامل مصوبات، تصمیمات و آئین‌نامه‌های قبلی نیز می‌گردد و مصوبات یادشده مادام که اصلاح نگردیده به قوت خود باقی هستند.

تبصره ۱: هرگونه اصلاح ساختار و مقررات مالی - اداری، معاملاتی، استخدامی و تشکیلاتی دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی دولتی و همچنین فرهنگستان‌های تخصصی فقط مشمول مفاد این بند است.

تبصره ۲: اعتبارات اختصاص یافته از منابع عمومی دولت به این مراکز و مؤسسات، کمک تلقی شده و بعد از پرداخت به این مراکز به هزینه قطعی منظور و براساس بودجه تفصیلی مصوب هیأت امناء و با مسئولیت ایشان قابل هزینه است.

ج: معادل درآمدهایی که مؤسسات و مراکز آموزش عالی، پژوهشی و فناوری و فرهنگستانها در هر سال از محل تبرعات، هدایا و عواید موقوفات جذب می‌نمایند از محل درآمد عمومی نیز به عنوان اعتبارات تملک دارائیهای سرمایه‌ای تأمین و محاسبه می‌گردد.

د: به منظور افزایش کارآیی مأموریت‌های اصلی دانشگاهها در امور آموزش، پژوهش و فناوری در هر سال حداقل بیست درصد (۲۰٪) از امور خدمات رفاهی دانشجویان از نظر ساختاری از بدنه دانشگاهها جدا و به بخش غیردولتی واگذار گردد.

ه: دولت مکلف است به منظور کاهش تصدی‌گری، جلوگیری از انجام امور موازی و تقویت نقش حاکمیتی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وحدت رویه در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی، ارتقاء کمیت و کیفیت ارائه خدمات دانشجویی، نسبت به ایجاد مدیریت واحد ساماندهی امور مربوط، بهره‌گیری از مجموعه امکانات و توانمندیهای حقوقی، پرسنلی و اعتبارات صندوق رفاه دانشجویان، فعالیتهای امور ورزشی دانشجویان، اداره تربیت بدنی و معاونت دانشجویی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طی سال اول برنامه اقدام کند.

و: اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارائیهای سرمایه‌ای از محل بودجه عمومی دولت به دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فرهنگستانها براساس ردیف مستقل در بودجه سنواتی آنها در قالب اعتبارات ملی اختصاص می‌یابد.

ز: به دولت اجازه داده می‌شود به منظور حمایت از دانشجویان دانشگاه‌های دولتی، آزاد اسلامی، علمی - کاربردی و پیام نور و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای وابسته به وزارت آموزش و پرورش، مؤسسات

آموزش عالی غیردولتی که دارای مجوز از یکی از وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری یا بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشند، تسهیلات اعتباری به صورت وام بلندمدت قرض‌الحسنه در اختیار صندوق رفاه دانشجویان و یا سایر نهادهای ذیربط قرار دهد.

ح: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی مجازند از ظرفیت مازاد بر سهمیه آموزش رایگان خود و یا ظرفیتهای جدیدی که ایجاد می‌کنند، بر اساس قیمت تمام‌شده یا توافقی با بخش غیردولتی و با تأیید هیأت امنا در مقاطع مختلف دانشجوی بپذیرند و منابع مالی دریافتی را حسب مورد پس از واریز به خزانه کل به حساب درآمدهای اختصاصی منظور کنند.

ط: به دانشگاهها اجازه داده می‌شود، بخشی از ظرفیت آموزشی خود را از طریق پذیرش دانشجوی خارجی با دریافت شهریه تکمیل کنند. در موارد خاص به منظور ترویج ارزشهای اسلامی و انقلابی پذیرش دانشجوی خارجی با تصویب هیأت امنا بدون دریافت شهریه یا با تخفیف، مجاز است.

ی: دانشگاههای کشور، حسب مورد به تشخیص وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با تصویب شورای گسترش وزارتخانه‌های مربوطه، می‌توانند نسبت به تأسیس شعب در شهر محل استقرار خود یا دیگر شهرها و مناطق آزاد داخل کشور و نیز در خارج کشور به صورت خودگردان و با دریافت شهریه از داوطلبان اقدام کنند.

ک: شهریه دانشجویان جانباز بیست و پنج درصد (۲۵٪) و بالاتر و فرزندان آنان، فرزندان شاهد، آزادگان و فرزندان آنان و دانشجویان تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی از محل اعتبارات ردیف مستقل معاونت تأمین شود.

تبصره ۱: پذیرش دانشجو در شعب دانشگاههای مذکور در داخل کشور، خارج از آزمون سراسری انجام خواهد شد. ضوابط پذیرش دانشجو برای دوره کارشناسی توسط کارگروه موضوع ماده (۴) قانون پذیرش دانشجو در دانشگاهها مصوب ۱۳۸۶/۸/۱۶ و برای دوره‌های تحصیلات تکمیلی با پیشنهاد دانشگاهها و حسب مورد با تأیید یکی از وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری یا بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تعیین می‌شود.

تبصره ۲: میزان شهریه دریافتی از دانشجویان با توجه به نوع رشته و سطح خدمات آموزشی، کمک آموزشی و رفاهی ارائه‌شده، توسط هیأت امنا دانشگاه تعیین و اعلام می‌شود. اجرای دوره‌های مشترک با دانشگاه‌های معتبر خارجی طبق ضوابط وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در این‌گونه شعب بلامانع است.

تبصره ۳: دولت مکلف است حداکثر ظرف سه ماه از تاریخ درخواست داوطلب، نسبت به اعطاء رواید (ویزا) و اجازه اقامت برای اعضاء هیأت علمی و دانشجویان خارجی این شعب دانشگاهی و جامعه المصطفی العالمیه اقدام کند.

تبصره ۴: دانشجویان ایرانی این شعب دانشگاهی، همانند سایر دانشجویان از معافیت تحصیلی برخوردار خواهند بود.

تبصره ۵: نحوه پذیرش دانشجو موضوع بندهای (ح) و (ی) این ماده در مقاطع مختلف به پیشنهاد هیأت امنا دانشگاهها و مؤسسات یادشده و حسب مورد با تأیید وزارتخانه‌های ذیربط و با رعایت قانون پذیرش دانشجو در دانشگاه‌ها مصوب ۱۳۸۶/۸/۱۶ خواهد بود. در مقاطع کارشناسی ارشد و بالاتر با استفاده از ظرفیت‌های جدید از طریق امتحانات ورودی مؤسسات یادشده، با در نظر گرفتن توان علمی داوطلبان و رعایت ضوابط سازمان سنجش آموزش کشور خواهد بود.

تبصره ۶: مدرک تحصیلی دانشجویان موضوع بندهای (ح) و (ی) این ماده با درج نوع پذیرش و محل تحصیل صادر می‌گردد.

ل: حوزه‌های علمیه از تسهیلات، مزایا و امکاناتی که برای مراکز آموزشی و پژوهشی تعیین شده یا می‌شود، برخوردار هستند.

فصل دوم: عملکرد دانشگاه در برنامه اول

۱- ارزیابی دانشگاه بر اساس برنامه اول

بخش آموزش عالی مانند سایر بخش‌های اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی کشور دارای جایگاه خاص در قوانین برنامه می‌باشد. این بخش نیز مانند سایر بخش‌ها تا کنون دارای پنج برنامه توسعه میان مدت در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی است. برنامه اول دانشگاه از نظر زمانی با برنامه چهارم توسعه کشور (۸۸-۱۳۸۴) همزمان بوده و به همین دلیل قبل از پرداختن به بررسی عملکرد دانشگاه در دوره برنامه اول، گزارش کوتاهی از عملکرد بخش آموزش عالی در همین دوره ارائه می‌گردد.

نگاهی بر مواد قانونی برنامه چهارم نشان می‌دهد که مهمترین موارد مربوط به آموزش عالی در بندهای ۴۹ تا ۵۱ آمده است. مفاد مندرج در بندهای مذکور بیانگر آن است که "استقلال در امور اداری، مالی، استخدامی و تشکیلاتی"، "اختصاص سهم دولت در تأمین هزینه‌های آموزش عالی بخش دولتی بر اساس هزینه سرانه" و "تنوع بخشی به شیوه‌های ارائه آموزش عالی"، پراهمیت‌ترین موارد مطرح شده برای این بخش در قانون مذکور است.

نگاهی بر اقدامات انجام شده در راستای مواد مذکور نشان می‌دهد که در طی این برنامه، اقدامات مناسبی برای تهیه آیین‌نامه‌ها و مقررات اداری، مالی، استخدامی و تشکیلاتی از سوی آموزش عالی صورت گرفته است. در مورد تعیین اعتبارات مورد نیاز بخش دولتی و دانشگاهها بر اساس قیمت تمام شده، اگر چه اقدامات لازم برای محاسبه هزینه سرانه بر اساس مدل طراحی شده و برحسب گروه‌های تخصصی و سطوح تحصیلی صورت گرفت و همین محاسبات نیز مبنای تعیین کل اعتبارات بخش آموزش عالی و توزیع آن بین دانشگاهها در قانون بودجه سال ۱۳۸۵ گردید، لیکن ادامه این مسیر برای تدقیق محاسبه هزینه سرانه بر حسب رشته‌ها در سالهای بعد چندان مورد توجه قرار نگرفت.

پذیرش دانشجویان در مقاطع مختلف روزانه، نوبت دوم، نیمه حضوری، آموزش‌های مجازی، دوره‌های مشترک، دوره‌های خاص در طی برنامه چهارم، نشانگر توجه آموزش عالی به مفاد مواد قانونی مرتبط با تنوع بخشی به شیوه‌های ارائه آموزش در آموزش عالی است. این تنوع، سبب تحقق حدود ۹۰ درصدی اهداف و شاخص‌های پیش‌بینی شده در حوزه آموزش عالی، به لحاظ تعداد دانشجویان، شاخص پوشش

آموزش عالی (تعداد دانشجویان نسبت به جمعیت ۲۴-۱۸ ساله کشور) و نسبت تعداد دانشجو به اعضای هیات علمی شد.^۱

با توجه به موارد ذکر شده، دانشگاه تهران در طی برنامه اول در بخش‌هایی مورد ارزیابی قرار گرفته که عبارت‌اند از:

الف- بخش آموزش

نزدیک به هفتاد و هفت سال از تأسیس دانشگاه تهران به عنوان نماد آموزش عالی کشور می‌گذرد و بدون تردید دانشگاه تهران بیشتر از هر مرکز آموزشی دیگر در پیشرفت صنعتی و علمی کشور سهم داشته است. درخشش فارغ‌التحصیلان دانشگاه در سطح ایران و جهان همواره بیانگر توانمندی‌های آنهاست که خود آن نیز حاکی از کیفیت بی‌تردید آموزش‌ها و حرکت همگام با پیشرفت‌های علمی و صنعتی روز بوده است. نگاهی به پذیرفته‌شدگان دانشگاه، خود گویای رسالت خطیری است که در آن باید برنامه‌ها، منابع مالی و امکانات به گونه‌ای تنظیم شود تا استعدادها برگزیده و نخبه ورودی را شکوفا سازد و به رفع وابستگی علمی، فنی و صنعتی کشور کمک کرده و رشد فرهنگی جامعه را به همراه داشته باشد.

بر این اساس در ادامه، بررسی کوتاهی به عملکرد حوزه آموزش، اعضای هیأت علمی، رشته‌ها و گرایش‌ها در برنامه ۵ ساله اول دانشگاه تهران ارائه می‌شود.

۱- دانشجویان

بر اساس مفاد برنامه اول دانشگاه، تعداد دانشجویان دانشگاه طی این برنامه با برخورداری از رشد متوسط سالانه ۱/۵ درصد، از ۲۸۰۸۷ نفر در سال تحصیلی ۸۴-۱۳۸۳ به ۲۹۷۹۷ نفر در سال ۸۸-۱۳۸۷ می‌رسد. بررسی میزان رشد متوسط سالانه در نظر گرفته شده بر حسب سطوح تحصیلی نشان می‌دهد که بیشترین میزان رشد برای دانشجویان مقطع دکتری (۴/۴ درصد) و کمترین آن برای مقطع کارشناسی (۰/۳۷ درصد) در نظر گرفته شده است. از سوی دیگر بررسی عملکرد دانشگاه در طی برنامه اول و مقایسه آن با اهداف پیش‌بینی شده نشان می‌دهد که تعداد دانشجویان دانشگاه، افزایشی بیش از اهداف مورد نظر داشته است. این افزایش عمدتاً در سطوح تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) اتفاق افتاده است. میزان رشد متوسط سالانه دانشجویان در مقطع کارشناسی ارشد و دکتری در دوره مذکور به ترتیب ۱۷/۴ درصد و ۱۰/۸ درصد بوده است. افزایش تعداد دانشجویان بیش از اهداف پیش‌بینی شده، سبب تحقق هدف کمی تعداد دانشجویان به میزان ۱۰۲ درصد گردیده است. در این میان افزایش ۳۷ درصد بیشتر از هدف در تعداد

۱. گزارش اقتصادی سال ۱۳۸۶ و نظارت بر عملکرد سه ساله اول برنامه چهارم توسعه، معاونت نظارت راهبردی معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی رئیس جمهور، ۱۳۸۸

دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد و تحقق هدف کمی دانشجویان مقطع کارشناسی در حد ۱۳ درصد کمتر از هدف برای دانشجویان این مقطع قابل ذکر است. توجه به توسعه دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه تهران و محدود نگه داشتن تعداد دانشجویان در مقطع کارشناسی را می‌توان از دلایل تحولات پیش آمده در مورد تعداد دانشجویان ذکر کرد.

۲- اعضای هیأت علمی

مهمترین شاخص در بررسی تعداد اعضای هیأت علمی و تناسب آن با تعداد دانشجویان دانشگاه، نسبت تعداد دانشجو به تعداد اعضای هیأت علمی می‌باشد. بر اساس اهداف کمی پیش‌بینی شده مربوط به تعداد اعضای هیأت علمی در طی برنامه اول، مقرر بود که تعداد اعضای هیأت علمی با برخورداری از رشد متوسط سالانه ۷/۶ درصد از ۱۴۵۲ نفر در سال ۱۳۸۳ به ۱۹۶۹ نفر در سال ۱۳۸۸ برسد در حالی که این تعداد به ۱۵۱۱ نفر رسیده است که همین امر سبب تحقق برنامه در حد ۷۶ درصد شد.

در مورد شاخص تعداد دانشجویان به تعداد اعضاء هیأت علمی نیز وضعیت برهمن منوال است. در حالیکه هدف برنامه کاهش این نسبت از ۱۷ نفر دانشجو در مقابل هر عضو هیأت علمی در سال ۱۳۸۳ به ۱۵ نفر دانشجو در مقابل هر عضو هیأت علمی در سال ۱۳۸۷ بوده است. در حالیکه این شاخص از ۱۹ نفر دانشجو در مقابل هر عضو هیأت علمی (در سال ۸۳) به ۲۱ نفر دانشجو در مقابل هر عضو هیأت علمی رسیده است.

علت عدم تحقق هدف در این برنامه را می‌توان در دو عامل عدم جذب مناسب تعداد اعضای هیأت علمی از یکسو و نیز افزایش تعداد دانشجویان از سوی دیگر جستجو کرد. که در این میان تأثیر عامل اول یعنی عدم توفیق دانشگاه در جذب هیأت علمی مؤثر تلقی می‌شود که لازم است، دانشگاه روند جذب هیأت علمی را تسریع بخشد تا مهمترین شاخص حوزه آموزش یعنی نسبت تعداد دانشجویان به اعضای هیأت علمی را به میزان مطلوب که نهایتاً ۱۵ نفر بوده است، بهبود دهد.

۳- برنامه‌ها و رشته‌ها

نوآوری در ارائه برنامه‌ها و رشته‌ها از اهداف یک دانشگاه پیشرو است. در طی برنامه اول تعداد رشته/گرایش‌های دانشگاه از ۳۹۳ رشته - گرایش در سال ۱۳۸۲ به تعداد ۴۷۷ رسیده است. دانشگاه تهران در حوزه علوم انسانی با ایجاد ۲۳ رشته/گرایش در طول برنامه اول رشد قابل ملاحظه‌ای داشته است. افزایش کل تعداد رشته‌های دانشگاه اگرچه معادل ۲۱/۴ درصد است، اما عمدتاً این افزایش با افزایش تخصص‌ها و گرایش‌ها در قالب رشته‌های موجود همراه بوده است. رشته‌های بین رشته‌ای که چندین سال

است که بر حسب نیاز در جوامع دانشگاهی جهان مورد توجه قرار گرفته است، در دانشگاه تهران در طی برنامه اول، گسترش چشمگیری نداشته و تعداد آنها کم است. اگر چه توجه به رشته‌هایی مانند فناوری اطلاعات (IT)، فناوری‌های نوین و نانو فناوری معطوف گردیده است، اما نیازهای بین رشته‌ای جامعه به ویژه بین حوزه‌های علوم انسانی و علوم اجتماعی و رفتاری با سایر حوزه‌ها هنوز شناخته نشده است و جای کار فراوان دارد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ارزیابی بخش آموزش دانشگاه بر اساس برنامه اول

- ۱- در طول دوره برنامه اول، دانشگاه توفیق جدی در افزایش تعداد دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی داشته است.
- ۲- عملکرد دانشگاه در بهبود شاخص‌های کیفی آموزشی مانند افزایش تعداد اعضای هیأت علمی و شاخص نسبت دانشجو به هیأت علمی مثبت ارزیابی نمی‌گردد.
- ۳- علی‌رغم پیش‌بینی "توسعه رشته‌های میان رشته‌ای" در برنامه چهارم بخش آموزش عالی و رسالت دانشگاه‌های جامع مانند دانشگاه تهران برای شروع فعالیت آموزشی در این رشته‌ها، تعداد رشته‌های میان رشته‌ای ایجاد شده در دانشگاه محدود می‌باشد و مطلوب نیست.

ب- بخش پژوهش

سیاست‌ها و برنامه‌های دانشگاه در بعد پژوهش در برنامه پنج ساله اول دانشگاه (بر اساس ارزیابی طی سال‌های ۸۷-۸۳) در ۱۵ بند تعیین و در عملکرد برنامه اول آورده شده است که عمدتاً شامل سیاست‌های تشویقی، حمایتی و توسعه‌ای در زمینه‌های کمی و کیفی می‌باشد. برای ارزیابی روند اجرای این برنامه‌ها، شاخص‌هایی در برنامه تعیین شده است. این شاخص‌ها شامل تعداد طرح‌های مصوب، تعداد کتاب‌های ترجمه شده، تعداد کتاب‌های تألیف شده، تعداد مقالات چاپ شده در نشریات داخلی و خارجی و تعداد مقالات ارائه شده در کنفرانس‌های داخلی و خارجی می‌باشد. از آنجایی که تعداد شاخص‌های پیش‌بینی شده در این قسمت، محدود بوده است، ارزیابی وضعیت کیفی کارنامه پژوهشی دانشگاه امکان پذیر نگردید. این امر بدلیل فقدان هدف‌های کیفی مؤثر و شاخص‌های مناسب برای سنجش در برنامه اول دانشگاه است. ارزیابی فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه بر مبنای شاخص‌های تعیین شده در برنامه اول شامل، مقالات چاپ شده در نشریات داخلی و بین‌المللی، کتب تألیفی و ترجمه شده، طرح‌های مصوب بنیادی، اعتبار جذب شده تحقیقات کاربردی و ... حاکی از مؤثر بودن سیاست‌ها و برنامه‌های کلان دانشگاه همچون تدوین و اصلاح آیین‌نامه گرنت، تشویق‌های مادی و معنوی اعضای هیأت علمی در جهت ارائه مقالات در نشریات معتبر دارای ایندکس بین‌المللی (ISI) و ترغیب اعضای هیأت علمی به انعقاد قراردادهای تحقیقات کاربردی با سازمان‌ها و مراکز دولتی و خصوصی در طول برنامه اول می‌باشد.

بر اساس ارزیابی برنامه اول دانشگاه، تعداد مقالات داخلی در کلیه سال‌های مورد بررسی از حداکثر مقاله پیش‌بینی شده در طی برنامه بیشتر است. این میزان در سال ۱۳۸۶، ۳۶ درصد افزایش (مقاله ۴۸۳) را نسبت به هدف برنامه نشان می‌دهد.

پیش‌بینی و اجرای سیاست‌های تشویقی تعیین‌شده در طی برنامه در جهت ارائه مقالات در نشریات بین‌المللی دارای ایندکس ISI، سبب شده است تا تعداد مقالات ISI دانشگاه تهران طی ۵ سال برنامه از رشد قابل ملاحظه‌ای برخوردار باشد. بطوریکه دانشگاه در سال اول برنامه (۱۳۸۴) در راستای تحقق هدف به حد بالای خود در سال ۱۳۸۶ دست یافته است. توفیق قابل توجه دانشگاه از نظر شاخص تعداد مقالات چاپ شده در مجلات خارجی سبب شده است که دانشگاه در طی سال‌های اخیر همواره از نظر تعداد مقالات نمایه شده در ISI مقام اول کشور را دارا باشد.

قابل ذکر است که تعداد مقالات بر حسب چهار گروه ISI، بین‌المللی غیر ISI، علمی- پژوهشی و علمی- ترویجی، نشان می‌دهد که بیشترین رشد مقالات مربوط به مقالات ISI و کمترین آن به مقالات علمی- ترویجی اختصاص داشته است.

مقایسه تعداد کتب چاپ شده به تفکیک کتاب‌های ترجمه شده و کتاب‌های تالیف شده نشان می‌دهد که به دلیل تصمیم هیأت ممیزه دانشگاه مبنی بر قرار دادن امتیاز ترجمه کتاب در ماده ۲ آیین‌نامه ارتقاء مرتبه اعضای هیأت علمی دانشگاه، رشد چشمگیری در ترجمه کتاب نسبت به تألیف آن داشته است.

بالاترین میزان رشد متوسط سالانه هدف طرح‌های مصوب در برنامه اول در طی سال‌های ۸۶-۸۳ درحد ۹/۷ درصد بوده است. در حالی که عملکرد تعداد طرح‌های مصوب در همین دوره دارای رشد متوسط سالانه ۱۱ درصد است. اجرای سیاست‌های پژوهشی در دانشگاه در سال‌های اخیر مانند توجه به توزیع اعتبارات به صورت گزینشی و سهولت هزینه کرد این نوع اعتبارات و همچنین حمایت از طرح‌های نوع ششم (طرح‌های پایان‌نامه‌ای) سبب رشد طرح‌های نوع ششم از یکسو و محدودیت رشد طرح‌های پژوهشی نوع اول شده است که در این میان باید به نقش عوامل دیگر در افزایش تعداد طرح‌های نوع ششم مانند افزایش تعداد دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و دکتری) نیز اشاره کرد.

میزان رشد تعداد مقالات چاپ شده در مجموعه مقالات کنفرانس‌های بین‌المللی در سال ۱۳۸۶ (۱۵۸۹ مقاله) از حد بالای پیش‌بینی شده در برنامه (۱۵۵۲ مقاله) بیشتر است. هر چند که این تعداد از عملکرد تعداد مقاله‌های چاپ شده در سال ۱۳۸۵ (۱۷۱۴ مقاله)، ۱۲۵ مقاله کمتر است. عملکرد تعداد مقالات چاپ شده در مجموعه مقالات همایش‌های علمی داخلی با برخورداری از رشد متوسط سالانه ۹/۱ درصد از ۱۲۷۴ مقاله در سال ۸۳ به ۱۶۵۷ مقاله در سال ۱۳۸۶ رسیده است. به طور کلی عملکرد مقالات چاپ شده

در مجموعه مقالات همایش‌های داخلی در کلیه سال‌های مورد بررسی بالاتر از تعداد میانگین هدف و کمتر از تعداد حد بالایی هدف قرار داشته است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ارزیابی بخش پژوهش دانشگاه بر اساس برنامه اول

بر اساس تحلیل‌های ارائه شده می‌توان موارد زیر را ذکر کرد:

۱. هدف‌گذاری نامناسب برخی از شاخص‌ها در سال پایه و پیش‌بینی سه هدف (حد پایین، میانگین و حد بالا) برای هر شاخص در سال‌های بعد، امکان ارزیابی دقیق عملکرد دانشگاه در این بخش با اهداف برنامه را محدود کرده است.

۲. عملکرد کمی شاخص‌های پیش‌بینی شده در بخش پژوهشی نسبت به اهداف آن در طول برنامه اول، نشانگر رشد قابل توجه دانشگاه در این حوزه است. لیکن امکان ارزیابی بهبود کیفی این حوزه به دلیل عدم پیش‌بینی شاخص‌های کیفی در برنامه اول امکان‌پذیر نیست.

ج- بخش اعتبارات

نگاهی بر مفاد این بخش در برنامه اول دانشگاه نشان می‌دهد که محتوی آن از دو قسمت تحت عنوان "برنامه‌ها و سیاست‌های مالی" و "جداول کمی" مربوط به اعتبارات دانشگاه بر اساس مبانی ذکر شده در قسمت اول تشکیل شده است. نکته اول در ارزیابی عملکرد این دو قسمت حاکی از آن است که، محتوای در نظر گرفته شده در قسمت اول با عنوان در نظر گرفته شده برای آن یعنی "برنامه‌ها و سیاست‌های مالی" تطابق کامل ندارد و به عبارت بهتر در این قسمت به جای پرداختن به سیاست‌هایی برای چگونگی کسب درآمدهای اختصاصی، مبانی پیش‌بینی اعتبارات دانشگاه در طول برنامه آورده شده است.

۱- اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارائی‌های سرمایه‌ای

مجموع اعتبارات پیش‌بینی شده برای دانشگاه در طی برنامه اول (۸۸-۱۳۸۴) حدود ۴۸۲۶/۷ میلیارد ریال بوده است. اعتبارات مذکور در حد ۴۶۷۱/۳ میلیارد ریال یعنی ۳/۳ درصد (۱۵۵/۴ میلیارد ریال) کمتر از مقدار پیش‌بینی شده در برنامه مورد تصویب قرار گرفته است. عملکرد اعتبارات مصوب دانشگاه طی دوره مذکور، برابر ۴۶۳۱ میلیارد ریال یعنی ۱ درصد کمتر از اعتبارات مصوب و ۴ درصد (۱۹۵ میلیارد ریال) کمتر از اعتبارات پیش‌بینی شده در طی برنامه تحقق یافته است. از طرف دیگر بررسی سهم اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارائی‌های سرمایه‌ای از کل این اعتبارات، نشانگر آن است که در پیش‌بینی برنامه

اعتبارات هزینه‌ای حدود ۹۰/۱ درصد از کل اعتبارات است. این سهم در اعتبارات مصوب در حد ۸۴/۸ درصد و در عملکرد اعتبارات حدود ۸۸/۹ درصد می‌باشد.

۲- اعتبارات هزینه‌ای

کل اعتبارات هزینه‌ای مصوب دانشگاه در طول برنامه اول ۳۹۶۴/۶ میلیارد ریال بوده است. میزان اعتبارات هزینه‌ای تخصیص یافته به دانشگاه برابر ۴۱۱۹ میلیارد ریال بوده است. مقایسه عملکرد اعتبارات هزینه‌ای تخصیص یافته به دانشگاه با اهداف آن گویای تحقق هدف در حد ۹۴ درصد است. از سوی دیگر بررسی عملکرد اعتبارات مذکور در سال‌های برنامه اول با اهداف متناظر برای آن در هر سال نشان می‌دهد که در کلیه سال‌های مورد بررسی (به استثنای سال ۱۳۸۵) میزان عملکرد اعتبارات هزینه‌ای نسبت به هدف برنامه کمتر از ۱۰۰ درصد بوده است. این میزان بین حداقل ۸۱ درصد در سال ۱۳۸۴ تا ۹۹/۸ درصد در سال ۱۳۸۸ قرار دارد.

از آنجائی که مبنای پیش‌بینی اعتبارات هزینه‌ای در برنامه اول، هزینه سرانه دانشجویان می‌باشد. بنابراین اطلاعات مربوط به دانشجویان برای بررسی و ارزیابی مهم است. بر اساس این اطلاعات تعداد دانشجویان در برنامه با برخورداری از رشد متوسط سالانه برابر ۱/۵ درصد از ۲۸۰۸۷ نفر در سال اول برنامه به ۲۹۸۰۰ نفر در سال چهارم، افزایش می‌یابد و این در حالی است که تعداد دانشجویان روزانه ثبت نام شده با برخورداری از رشد متوسط سالانه ۴ درصد از ۲۳۰۷۸ نفر در سال ۱۳۸۴ به ۲۷۰۰۶ نفر در سال ۱۳۸۸ رسیده است. افزایش تعداد دانشجویان بیشتر از هدف پیش‌بینی شده و همچنین دقیق نبودن متوسط هزینه سرانه دانشجویان، سبب ایجاد تفاوت بین اعتبارات مصوب برای دانشگاه و اعتبارات مورد نیاز گردید.

۳- اعتبارات تملک دارائی‌های سرمایه‌ای

کم توجهی به جایگاه اعتبارات مربوط به سرمایه‌گذاری در دانشگاه در برنامه اول از ابعاد مختلف مانند منظور نکردن سیاست‌های لازم برای توسعه فیزیکی دانشگاه، هدف‌گذاری نکردن فضای سرانه کالبدی و برآورد نکردن اعتبارات مورد نیاز بر اساس مبانی فوق و مواردی مانند متوسط قیمت تمام شده برای اجرای فضاهای آموزشی و کمک آموزشی و پرداختن به پاره‌ای از مسائل مربوط به این حوزه، مانند طرح ساماندهی و پروژه‌های در دست اجرا، یکی از موارد حائز اهمیت در برنامه مذکور است. بطوریکه نتایج حاصل از آن را می‌توان در بالا بودن میزان اعتبارات مصوب برای دانشگاه در کلیه سال‌ها نسبت به اهداف برنامه مشاهده کرد. اثر ناشی از این کم توجهی بر توسعه فیزیکی دانشگاه زمانی تشدید می‌گردد که این امر با توجه به "تخصیص کمتر از اعتبارات مصوب" برای هر سال را نیز مدنظر قرار دهیم. مجموع شرایط ذکر

شده بر اعتبارات تملک دارائی‌های سرمایه‌ای حاکی از آن است که سهم اعتبارات تملک دارائی‌های سرمایه‌ای دانشگاه علی‌رغم وجود مشکلات متعدد در برآورد اعتبارات برنامه، کمتر از ۱۰ درصد (۱۱۱/۷ میلیارد ریال) عملکرد آن در سال ۱۳۸۷، محدود به ۱۳ درصد (۱۴۵/۷ میلیارد ریال) گردد.

۴- درآمد اختصاصی

پیش‌بینی درآمدهای اختصاصی به تفکیک درآمدهای مربوط به اخذ شهریه و درآمدهای حاصل از سایر امور و همچنین درآمدهای اختصاصی مصوب در قوانین بودجه و عملکرد آن در کتابچه تدوین شده عملکرد برنامه اول آمده است. بر اساس پیش‌بینی‌های انجام شده در برنامه، کل درآمدهای اختصاصی دانشگاه در سال ۱۳۸۴ برابر ۲۸۹/۹ میلیارد ریال برآورد شده است. این درآمدها با برخورداری از رشد متوسط سالانه برابر ۸/۷ درصد به ۴۰۴/۵ میلیارد ریال رسیده است. بررسی ساختار کل درآمدهای اختصاصی در دوره مذکور نشان می‌دهد که از کل درآمدهای با ماهیت اختصاصی دانشگاه ۲۴/۳ درصد آن از محل اخذ شهریه و ۷۵/۷ درصد بقیه (۳۰۶/۱ میلیارد ریال) از سایر محل‌های کسب درآمد اخذ شده است. همچنین مقایسه میزان رشد در نظر گرفته شده بر حسب نوع درآمد اختصاصی نشانگر آن است که، میزان رشد پیش‌بینی شده برای درآمدهای اختصاصی (۸/۷ درصد) در حالی است که رشد متوسط سالانه برای اخذ شهریه ۳ برابر رشد کل (۲۶/۷ درصد) و برای سایر درآمدها ۱/۲ رشد کل (۴/۹ درصد) است. بررسی میزان تحقق اهداف مربوط به کسب درآمدهای اختصاصی نیز حکایت از صحت موارد فوق دارد. در حالیکه میزان درآمدهای حاصله در سال اول برنامه ۳۰ درصد کمتر از اهداف متناظر برای آن در سال مذکور بوده است، این میزان به بالاتر از ۱۰۰ درصد (۱۰۸ درصد) در سال چهارم برنامه رسیده است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ارزیابی بخش اعتبارات دانشگاه بر اساس برنامه اول

۱. افزایش تعداد دانشجویان بیشتر از اهداف کمی پیش‌بینی شده در برنامه و همچنین دقیق نبودن روش محاسبه هزینه سرانه دانشجویی سبب محدود شدن توجیحات لازم برای درخواست اعتبارات مورد نیاز دانشگاه شد که از خود آثاری مانند محدود شدن منابع لازم برای امور مربوط به ارتقاء کیفیت در سطح دانشگاه به جای گذاشت.

۲. سهم پایین اعتبارات با ماهیت تملک‌دارائی‌های سرمایه‌ای از کل اعتبارات اختصاص یافته از محل بودجه عمومی دولت در برنامه و عملکرد اعتبارات، ناشی از استفاده روش نامناسب برای برآورد اعتبارات و هدف‌گذاری نکردن فضاهای کالبدی آموزشی و کمک‌آموزشی مورد نیاز در برنامه و کم‌توجهی به ایجاد سرمایه‌گذاری‌های لازم برای توسعه دارد.

۳. انجام ندادن مطالعات و اقدامات برای استقرار نظام بودجه‌ریزی عملیاتی علی‌رغم پیش‌بینی مفاد لازم در برنامه چهارم توسعه و مفاد ماده ۴۹ قانون مذکور برای بخش آموزش عالی یکی از مشکلات دانشگاه برای برآورد دقیق اعتبارات مورد نیاز در طی برنامه اول دانشگاه بوده است و ضرورت شروع مطالعات جدید، جدی و کاربردی را در این زمینه توجیه می‌نماید.

۲- نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای دانشگاه بر اساس عملکرد برنامه اول

بررسی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای دانشگاه، از گام‌های دیگر مربوط به بررسی وضع گذشته و موجود دانشگاه می‌باشد. که به‌طور خلاصه نتایج این بررسی‌ها به شرح ذیل اعلام می‌گردد.

الف: نقاط قوت

- سابقه و نام نیک دانشگاه تهران در داخل و خارج از کشور
- رشد قابل توجه در تحصیلات تکمیلی (بیش از ۲ برابر)
- کاهش نسبی متوسط سنوات تحصیلی دانشجویان در طول دوره تحصیل
- توجه نسبی به رشته‌های جدید و فناوری
- وجود مراکز و مؤسسات متعدد پژوهشی و قطب‌های علمی در دانشگاه
- دسترسی مناسب به منابع و اطلاعات علمی بین‌المللی
- روزآمدی پژوهش‌های دانشگاه
- توزیع بودجه پژوهشی بر اساس عملکرد اعضای هیأت علمی
- سهولت در هزینه نمودن اعتبارات پژوهشی
- وجود تشویق‌های مادی و معنوی برای اعضای هیأت علمی و دانشجویان
- برخورداری از اعضای هیأت علمی ممتاز و طراز اول
- جامعیت دانشگاه از لحاظ تنوع رشته‌ای و به تبع آن برخورداری از نیروهای متخصص در رشته‌های مختلف
- تمایل دانشجویان با استعداد و شایسته برای تحصیل در دانشگاه

ب: نقاط ضعف

- بهبود نیافتن شاخص نسبت تعداد دانشجو به اعضای هیأت علمی
- گسترش ناکافی رشته‌های بین‌رشته‌ای و رشته‌های نوین

- توانایی محدود در جذب دانشجویان خارجی
- فقدان برنامه‌های مدون و منسجم در پژوهش
- فقدان برنامه‌ای مستمر برای به روز شدن تجهیزات آزمایشگاهها و کارگاهها
- ضعف هدفمندی پژوهش در دانشگاه
- مشخص نبودن اولویت‌های پژوهشی و پراکنده کاری
- عدم جهت‌دهی به طرح‌های پژوهشی متناسب با نیازهای جامعه
- تولید مقالات علمی غیر کاربردی و غیر مرتبط با مسائل جامعه
- عدم ارتباط مؤثر با مراکز پژوهشی خارج از کشور
- ضعف و عدم ثبات مدیریت پژوهشی
- تجاری سازی نشدن نتایج پژوهش‌ها
- ضعف در انجام پژوهش‌های گروهی و بین‌رشته‌ای
- وابستگی بیش از حد دانشگاه به اعتبارات بودجه عمومی
- کم بودن سهم اعتبارات پژوهشی از اعتبارات عمومی
- توانایی محدود برای جذب متخصصان و متفکران با کیفیت
- حمایت ناکافی از اعضای هیأت علمی دانشگاه
- پایین بودن توان دانشگاه برای پرورش تفکر و خلاقیت دانشجویان
- سهم بالای کارکنان دارای مدارک تحصیلی پایین‌تر از لیسانس

ج: فرصت‌ها

- توجه ویژه نظام جمهوری اسلامی و مقام معظم رهبری به ارتقاء سطح علم، فرهنگ و فناوری کشور
- توجه ویژه به جایگاه علم و فناوری کشور در سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی
- وجود امکان قانونی جذب دانشجویان خارجی به ویژه در رشته‌هایی مانند زبان و ادبیات فارسی
- امکان‌پذیری ایجاد دوره‌های مشترک با دانشگاه‌های معتبر خارجی و همکاری متقابل با آنها
- رشد قابل توجه تقاضا برای تحصیلات تکمیلی
- حمایت دستگاه‌های اجرایی و مراکز صنعتی از پژوهش‌های کاربردی در قالب طرح ۱ درصد
- افزایش نشاط اعضای هیأت علمی و دانشجویان برای انجام فعالیت‌های پژوهشی

- سیاست وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مبنی بر گسترش دوره‌های تحصیلات تکمیلی در دانشگاه‌های برتر
- وجود آزمایشگاه‌های مجهز با امکانات منحصر به فرد در کشور

د: تهدیدها

- کاهش تمایل دانشجویان نخبه و برتر در ورود به مقاطع تحصیلات تکمیلی و افزایش مهاجرت مغزها
- عدم استقلال کامل دانشگاه در تدوین و اجرای مقررات آموزشی
- تمرکزگرایی در فرآیند جذب اعضاء هیأت علمی (حتی به صورت پیمانی) و استقلال عمل نداشتن دانشگاه در پذیرش اعضاء خبره و کند بودن روند جذب آنها
- ناکافی بودن اعتبار گزنت سالانه
- کمی‌گرایی در ارزیابی عملکرد پژوهشی اعضاء هیأت علمی
- توجه محدود به کیفیت تولیدات علمی
- اطلاع نداشتن پژوهشگران از نیازهای دستگاه‌های اجرای و مراکز صنعتی
- گرایش شدید اساتید به تدریس سنتی
- عدم حضور جدی اعضاء هیأت علمی در کرسی‌های علمی بین‌المللی و عقب ماندگی نسبت به تولید دانش
- سهم بالای هزینه‌های پرسنلی از بودجه دانشگاه
- پراکندگی فضاهای فیزیکی واحدهای دانشگاه

فصل سوم: برنامه دوم دانشگاه

۱- مبانی برنامه دوم

بر اساس مفاد سند چشم‌انداز کشور در افق ۱۴۰۴ برای جامعه ایرانی هشت ویژگی در نظر گرفته شده است. از هشت ویژگی مذکور، دو ویژگی در ارتباط با بخش آموزش عالی می‌باشد. این ویژگی‌ها که قابل طبقه‌بندی تحت عنوان "اهداف آرمانی" هستند، عبارت‌اند از:

- برخورداری از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی

- دست یافتن به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی (شامل آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه)

همان‌گونه که در ابتدای این گزارش آمده است، نگاهی بر مفاد سیاست‌های کلی برنامه پنجم توسعه جمهوری اسلامی ایران به طور اعم و سیاست‌های کلی ابلاغ شده تحت عنوان "امور علمی و فناوری" به‌طور اخص، حاکی از آن است که از ۴۵ سیاست کلی ابلاغ شده، مفاد ۵ بند بطور مستقیم در ارتباط با آموزش عالی، پژوهش و فناوری است.

بررسی محتوای سیاست‌های مذکور، بیانگر توجه به موارد زیر در تهیه برنامه‌های توسعه‌ای است، که این امر در تهیه برنامه دوم دانشگاه نیز بعنوان خطوط راهنما مد نظر قرار گرفته و منظور شده است.

- افزایش سهم بودجه تحقیق و توسعه

- افزایش سهم دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی

- دستیابی به جایگاه دوم علمی و فناوری در منطقه و تثبیت آن در برنامه پنجم

- ارتباط مؤثر بین دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی با صنعت و بخش‌های مربوط به جامعه

- مشارکت بخش غیردولتی در تولید علم و فناوری

- دستیابی به فناوری پیشرفته مورد نیاز

- تحول و ارتقاء علوم انسانی

- گسترش حمایت مادی و معنوی از نخبگان و نوآوران علمی و فناوری

از سوی دیگر همزمانی تهیه برنامه دوم دانشگاه با تهیه و تصویب قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور موجب شد، به مفاد قانون مذکور به عنوان یک سند بالادستی برنامه توجه ویژه شود. نگاهی به مفاد فصل

دوم قانون برنامه پنجم با عنوان "علم و فناوری" مبین وجود فرصت‌های جدید برای دانشگاه در سال‌های آتی است که قطعاً در طی برنامه دوم شرایط لازم برای بهره‌مندی از آنها پیش‌بینی خواهد شد، برخی موارد خاص به شرح زیر می‌باشد:

■ تقویت استقلال مالی و اداری دانشگاه

■ امکان کسب منابع مالی جدید از طرق زیر:

- قرار گرفتن دانشگاه تهران به عنوان یکی از ۱۰ دانشگاه برتر نقش آفرین در توسعه پایدار

کشور و رفع نیازهای آموزشی و بازار کار و برخورداری از حمایت مالی و حقوقی

- استفاده از ظرفیت‌های مازاد بر اساس قیمت تمام شده یا قیمت توافقی؛

- اخذ تمام یا قسمتی از هزینه تحصیلی دانشجویان برای خودگردان کردن تمام یا بخشی از

فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی؛

- اختصاص بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای از محل بودجه عمومی، معادل درآمدهایی که

دانشگاه از محل تبرعات، هدایا و عواید موقوفات جدید جذب می‌نماید؛

- حمایت از پایان‌نامه‌هایی که موضوع آن در راستای حل مشکلات بخش دولتی و غیردولتی

باشد؛

- حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نتایج حاصل از تحقیق، تولید و صادرات

خدمات فنی و مهندسی؛

- استفاده از مزایای قانونی مناطق آزاد در خصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض،

سرمایه‌گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برای شرکت‌های دانش‌بنیانی که مستقر در

شهرک‌های فناوری و پارک‌های علم و فناوری می‌باشند؛

■ استفاده از تجهیزات آزمایشگاهی و کارگاهی با ایجاد، تجهیز و راه‌اندازی آزمایشگاه‌های کاربردی

در دانشگاه‌ها از طریق دستگاه‌های اجرایی به صورت رایگان یا با نرخ ترجیحی

■ برخورداری از امکان بازنگری متون، محتوا و برنامه‌های آموزشی و درسی در گروه علوم انسانی

بر اساس آموزه‌ها و ارزش‌های دینی، ارتقاء شاخص‌های کیفی در این گروه‌ها و ایجاد رشته‌های

جدید میان رشته‌ای در آن

■ حمایت از توسعه مبادلات و همکاری‌های بین‌المللی و تبادل استاد و دانشجو به ویژه در

زمینه‌های علوم انسانی، معارف دینی و علوم پیشرفته

۲- اهداف کیفی و کمی برنامه دوم

بر اساس برنامه دوم، دانشگاه دارای اهدافی بوده که به دو بخش کیفی، در برگیرنده کیفیت فعالیت‌ها و اهداف کمی، که قابل سنجش می‌باشد، تفکیک می‌شود.

الف: اهداف کیفی برنامه دوم دانشگاه شامل: بخش‌های فراگیر، فرهنگی و دانشجویی، آموزشی، پژوهشی و فناوری، منابع انسانی و زیرساخت‌های آن به شرح زیر می‌باشد:

فراگیر

- توسعه و تقویت استقلال دانشگاه
- ارتقاء جایگاه منطقه‌ای و بین‌المللی دانشگاه
- گسترش اختیارات مدیریت‌های دانشگاه و توسعه نظارت بر مبنای شاخص‌های عملکردی
- توسعه متناسب فضای مجازی (دو فضای نمودن متناسب امور اجرایی، آموزشی و پژوهشی دانشگاه)
- افزایش بهره‌وری

فرهنگی و دانشجویی

- تعمیق معرفت دینی در دانشگاه و ارتقاء همه جانبه و موزون فرهنگ دانشگاهیان مبتنی بر اندیشه و گفت‌وگو جامع‌صالح
- تربیت انسان‌های چند بعدی و تقویت جسم و روح در کنار کسب علم
- کاهش جو تنش سیاسی و ایجاد انگیزه و هیجان مثبت در دانشگاهیان

آموزشی

- گسترش رشته‌های جدید و زمینه‌های نوین علمی در رشته‌های موجود
- انطباق دوره‌های آموزشی با نیازهای واقعی کشور
- ارتقاء مستمر سطح و کیفیت آموزشی دانشگاه

پژوهشی و فناوری

- گسترش و تعمیق فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی
- افزایش میزان انطباق فعالیت‌های پژوهشی با نیازهای کشور
- ارتقاء توان و روحیه نوآوری و کارآفرینی
- تجاری‌سازی و به‌کارگیری دستاوردهای پژوهشی و فناوری دانشگاه

- ارتقاء سطح کیفی و بهبود هرم اعضاء هیأت علمی
- ارتقاء کیفی (علمی و توان اجرایی) کارکنان غیر هیأت علمی و بهبود هرم سطح تحصیلی آنها
- ارتقاء کیفیت معیشت و رفع مشکل چند شغلی کلیه کارکنان

زیرساخت‌ها

- ایجاد فضا و عوامل محیطی مناسب، منطبق با استانداردهای علمی - آموزشی روز دنیا و برخوردار از فرهنگ دینی و ملی
- ارتقاء مستمر کمی و کیفی تجهیزات و امکانات آموزشی و پژوهشی

ب: اهداف کمی برنامه دوم دانشگاه: جدول زیر اهداف کمی برنامه راهبردی دوم دانشگاه تهران را نشان می‌دهد

ردیف	عنوان شاخص	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴
۱	نسبت دانشجو به استاد	۲۲/۷	۲۱/۱۷	۱۹/۷۴	۱۸/۴۰	۱۷/۱۶	۱۶
۲	هرم اعضاء هیأت علمی	۲/۱۹	۲/۳۳	۲/۴۸	۲/۶۴	۲/۸۱	۳
۳	هرم مقاطع آموزشی	۲	۲/۰۶	۲/۱۲	۲/۱۹	۲/۲۵	۲/۳۲
۴	متوسط سن اعضاء هیأت علمی	۵۰/۱	۴۹	۴۸	۴۷	۴۶	۴۵
۵	سرانه تولیدات علمی	۱/۸۵	۱/۸۸	۱/۹۱	۱/۹۴	۱/۹۷	۲
۶	سرانه ارجاعات علمی	۲/۸۵	۲/۹۵	۳/۳۳	۳/۷۵	۴/۲۴	۴/۷۸
۷	درصد پایان نامه‌های دارای حمایت مالی خارج از دانشگاه	۳/۳۸	۴/۲۰	۵/۲۲	۶/۴۸	۸/۰۵	۱۰
۸	سهم درآمد آموزشی از کل درآمد اختصاصی دانشگاه	۴۱/۱	۴۰/۹	۴۰/۶۴	۴۰/۴۳	۴۰/۲۱	۴۰
۹	سهم درآمد پژوهشی و فناوری از کل درآمد اختصاصی دانشگاه	۲۹/۱	۲۸/۹۶	۲۹/۲۲	۲۹/۵۰	۲۹/۷۴	۳۰
۱۰	نسبت هزینه‌های پژوهشی به کل هزینه‌های دانشگاه	۰/۲۱	۰/۲۳	۰/۲۴	۰/۲۶	۰/۲۹	۰/۳۱
۱۱	طول دوره آموزشی	۱/۲۰	۱/۱۸	۱/۱۷	۱/۱۵	۱/۱۳	۱/۱۲
۱۲	هرم تحصیلی کارکنان	۰/۷۶	۰/۸۰	۰/۸۵	۰/۹۰	۰/۹۵	۱
۱۳	نسبت واحدهای درسی آموزش مجازی به کل واحدهای درسی آموزشی	۰	۰/۰۳۱	۰/۰۴۶	۰/۰۶۸	۰/۱۰	۰/۱۵
۱۴	سرانه فضای کالبدی (آموزشی و کمک آموزشی)	۲۲/۶۶	۲۳/۴۷	۲۴/۳۰	۲۵/۱۷	۲۶/۰۷	۲۷

۳- راهکارهای اجرایی جهت دستیابی به اهداف برنامه دوم

راهکارهای اجرایی برای دستیابی به اهداف کیفی برنامه دوم به شرح زیر است:

شماره هدف	عنوان هدف کیفی	راهکارهای اجرایی	
۱	گسترش و افزایش استقلال دانشگاه	توسعه خدمات آموزشی	
		توسعه خدمات پژوهشی	
		تنوع بخشی به منابع مالی دانشگاه و انجام اقدامات لازم برای بهره‌دهی مناسب موقوفات دانشگاه	
		اصلاح شهریه دانشجویان بر مبنای محاسبات هزینه سرانه	
		تأسیس صندوق رفاه دانشجویی دانشگاه و جلب حمایت‌های ملی	
		گسترش شرکت‌های دانش‌بنیان با محوریت اعضای هیأت علمی کمک به توسعه شرکت‌های زایشی دانش‌بنیان	
۲	ارتقاء جایگاه بین‌المللی دانشگاه	ایجاد تسهیلات لازم برای اجرای پروژه‌ها و دوره‌های آموزشی مشترک با مراکز علمی خارج از کشور بویژه در زمینه‌های علوم و فناوری‌های نوین شناسایی و زمینه‌سازی استفاده از امکانات و فرصت‌های بین‌المللی حمایت از برگزاری کارگاه‌های آموزشی و پژوهشی و همایش‌های علمی در سطح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی افزایش میزان مأموریت‌های علمی و فرصت مطالعاتی اعضای هیأت علمی عملیاتی نمودن تفاهم‌نامه‌های منعقد شده دانشگاه با مراکز علمی بین‌المللی انعکاس فعالیت‌های علمی دانشگاه از طریق اطلاع‌رسانی مناسب در دستگاه‌های اجرایی و صنعت در سطوح بین‌المللی حمایت و تشویق دانشجویان دوره‌های دکتری برای استفاده از دوره‌های تحقیقاتی و مطالعاتی کوتاه مدت گسترش تفاهم‌نامه‌های مبادله استاد و دانشجو با دانشگاه‌های معتبر جهان	
		گسترش اختیارات مدیریت‌های دانشگاه و توسعه نظارت بر مبنای شاخص‌های عملکردی	
		تدوین بودجه عملیاتی واحدها بر اساس محاسبات هزینه سرانه	
		ارائه گزارش از فعالیت‌های دانشگاه بر اساس شاخص‌ها و معیارهای مناسب	

راهکارهای اجرایی	عنوان هدف کیفی	شماره هدف
<p>توسعه سواد دیجیتالی با ارتقاء دانش استفاده از نرم افزارها و ارتقاء تفکر دیجیتالی</p> <p>تدوین و به روز رسانی سیاست‌ها، ضوابط و مقررات فناوری اطلاعات دانشگاه از جمله: سیاست‌های امنیتی، حقوق دسترسی، حریم خصوصی، مالکیت معنوی، حقوق کاربران در چارچوب قوانین موجود</p> <p>تدوین و به روز رسانی آئین‌نامه‌های آموزشی، استانداردها، فرآیندهای تولید، عرضه و ارزیابی دروس مجازی</p> <p>اجرای شناسه کاربری واحد و فراگیر برای کلیه ذی‌نفعان از جمله اعضاء هیأت علمی، دانشجویان و کارکنان</p> <p>یکپارچه‌سازی کلیه سیستم‌های اطلاعاتی آموزشی، پژوهشی و ستادی (منابع انسانی، مالی و رفاهی)</p> <p>ایجاد امکان دسترسی یکپارچه و یکنواخت به تمامی خدمات دانشگاهی در محیط اینترنت</p> <p>زمینه‌سازی تبادل اطلاعات با سامانه‌های ملی</p> <p>تأمین و تضمین دسترسی آسان، همه جا و همه وقت به منابع علمی</p> <p>به روزرسانی/راه‌اندازی مرکز داده واحد و یکپارچه، حاوی پایگاه داده‌های سیستم‌های اطلاعاتی، آموزش مجازی و کتابخانه دیجیتال</p> <p>به سامانه سپاری وظایف عملیاتی و پشتیبانی اداری</p> <p>گسترش زیرساخت تجهیزات کامپیوتری، شبکه و اینترنت با هدف دسترسی همه جا و همه وقت در پایان برنامه</p> <p>طراحی و اجرای روش مناسب برای پشتیبانی خدمات کامپیوتری</p>	<p>توسعه متناسب فضای مجازی (دو فضای سازی متناسب امور اجرایی- آموزشی و پژوهشی دانشگاه)</p>	۴
<p>ارائه درصدی از دروس هر مقطع برای تدریس به صورت الکترونیکی</p> <p>تدوین بودجه عملیاتی واحدها براساس محاسبات هزینه سرانه</p> <p>افزایش بهره‌وری فضاهای موجود با تکیه بر اصلاح کاربری و بکارگیری فناوری‌های نوین</p> <p>به سامانه سپاری وظایف عملیاتی و پشتیبانی اداری</p> <p>فعال سازی نظام دستیار آموزشی از طریق استفاده از دانشجویان مقاطع دکتری در آموزش دانشگاه در جایگاه مربی</p> <p>اعمال کنترل و جلوگیری از تطویل دوره‌های آموزشی</p>	<p>افزایش بهره‌وری</p>	۵

راهکارهای اجرایی	عنوان هدف کیفی	شماره هدف
<p>زمینه‌سازی مناسب برای آموزش و پژوهش در راستای اعتلای جایگاه علوم انسانی</p> <p>بسترسازی لازم برای گسترش همکاری‌های حوزه و دانشگاه در جهت تعمیق معرفت دینی در دانشگاه</p> <p>گسترش برنامه‌های فرهنگی - مذهبی</p> <p>جذب نخبگان و اندیشمندان دینی به محیط دانشگاه</p>	تعمیق معرفت دینی در دانشگاه	۶
افزایش کمک مالی به انجمن‌های ورزشی و برگزاری مسابقات ورزشی دانشجویی	تربیت انسان‌های چند بعدی و تقویت جسم و روح در کنار کسب علم	۷
<p>به‌کارگیری دانشجویان و توسعه مشارکت آنها در اداره فعالیت‌های صنعتی</p> <p>ایجاد بستر مناسب در راستای اشاعه فرهنگ کارگروهی</p> <p>فعال‌سازی برنامه جایابی دانشجویان دکتری دانشگاه</p> <p>فعال‌سازی نظام دستیار آموزشی از طریق استفاده از دانشجویان مقاطع دکتری در آموزش دانشگاه در جایگاه مربی</p> <p>بکارگیری دانشجویان و توسعه مشارکت آنها در اداره صندوق رفاه دانشجویان</p>	افزایش نشاط دانشجویان و توسعه مشارکت آنها در برنامه‌های دانشگاه	۸
<p>بازنگری مستمر برنامه‌های آموزشی متناسب با دانش روز، نیازهای کشور و همگام با دانشگاه‌های معتبر جهان</p> <p>محدود نمودن صدور مجوز فعالیت آموزشی در رشته‌های تحصیلی معمول و ترغیب کسب مجوز برای گسترش رشته‌های نوین آموزشی</p> <p>توجه به رشته‌های خاص و منحصر به فرد دانشگاه در عرصه فرهنگ و هنر</p> <p>تدوین ساز و کارهای عملیاتی مناسب به منظور افزایش همکاری بین دانشکده‌ای و بین گروه‌های آموزشی</p> <p>توسعه آموزش‌ها و پژوهش‌های میان رشته‌ای و چند گرایشی</p>	گسترش رشته‌های جدید - های نوین علمی در رشته‌های موجود	۹

شماره هدف	عنوان هدف کیفی	راهکارهای اجرایی
۱۰	انطباق دوره‌های آموزشی با نیازهای بازار کار در کشور	بازنگری فعالیت‌های مرکز رشد دانشگاه با هدف تقویت کارایی دانشجویان، بعنوان حلقه اتصال دانشجویان و بازار کار
		تطبیق مبانی نظری دوره‌های آموزشی با زمینه‌های عملی مورد نیاز بخش اجرایی کشور
		گسترش تفاهم‌نامه‌ها و قراردادهای با صنایع بزرگ کشور در جهت حمایت از پایان‌نامه‌ها
		ارتقاء کیفی دوره‌های کارآموزی و تبدیل آن به دوره‌های کارورزی
		جهت‌دهی پایان‌نامه‌های دکتری به سمت تحقیقات میدانی و تحقیقات تجربی با نگاه به نیازهای کشور
		انعکاس فعالیت‌های علمی دانشگاه از طریق اطلاع‌رسانی مناسب در دستگاه‌های اجرایی و صنعت در سطوح ملی
		تدوین آیین‌نامه استفاده از مدرسین فعال در بازار کار برای تدریس دروس تخصصی
۱۱	ارتقاء کیفیت آموزشی دانشگاه	افزایش سهم دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی نسبت به کل دانشجویان
		حمایت و تشویق دانشجویان دوره‌های دکتری برای استفاده از دوره‌های تحقیقاتی و مطالعاتی کوتاه مدت
		ارتقاء کیفیت دانشجویان ورودی
		توسعه آموزش پژوهش محور در مقاطع تحصیلات تکمیلی
۱۲	گسترش و تعمیق فعالیت‌های پژوهشی اعضای هیأت علمی	جهت‌دهی پایان‌نامه‌های دکتری به سمت تحقیقات میدانی و تحقیقات تجربی با نگاه به نیازهای کشور
		توسعه قطب‌های علمی و هسته‌های علمی پژوهشی برای توسعه تحقیقات گروهی و هدفمند
		ارزیابی و ساماندهی پژوهشکده‌ها و مراکز تحقیقاتی دانشگاهی
		حمایت از توسعه دوره‌های پسا دکترا
		تشویق و ترغیب اعضای هیأت علمی به افزایش کمی و کیفی تولیدات علمی
		حمایت از مجلات و کتب برای کسب نمایه‌های بین‌المللی ISI
		اولویت تخصیص منابع مالی و امکانات برای گسترش فناوری‌های جدید
		تحلیل استنادی مجلات دانشگاه

راهکارهای اجرایی	عنوان هدف کیفی	شماره هدف
<p>حمایت و ترغیب اعضای هیأت علمی و پژوهشگران برای استفاده از دوره‌های تحقیقاتی داخل</p> <p>تعریف پروژه‌های تحقیقاتی در جهت رفع نیازهای کشور</p> <p>پایه گذاری و توسعه تحقیقات در قالب پروژه‌های هدایت شده منابع</p> <p>جهت دهی پایان‌نامه‌های دکتری به سمت تحقیقات میدانی و تحقیقات تجربی با نگاه به نیازهای کشور</p> <p>گسترش تفاهم‌نامه‌ها و قراردادهای با صنایع بزرگ کشور در جهت حمایت از پایان نامه ها</p> <p>انعکاس فعالیت‌های علمی دانشگاه از طریق اطلاع رسانی مناسب در دستگاه- های اجرایی و صنعت در سطوح ملی</p> <p>توسعه همکاری‌های بین دانشگاه و مراکز پژوهشی و صنعتی و سرمایه‌گذاری مشترک با بخش خصوصی برای گسترش استفاده از فناوری‌های نوین</p> <p>تقویت و توسعه مرزهای دانش با استفاده از راه‌های میان‌بر و کاربردی نمودن پژوهش و تجاری‌سازی محصولات آن</p>	افزایش میزان انطباق فعالیت‌های پژوهشی با نیازهای کشور	۱۳
<p>ایجاد تحول در طراحی شیوه‌های مناسب پرورش خلاقیت و نوآوری</p> <p>ایجاد دوره‌های پیش رشد دانشگاه</p>	ارتقاء توان و روحیه نوآوری و کارآفرینی	۱۴
<p>ساماندهی نظام پارک و مراکز رشد علم و فناوری برای فعالیت آنها در جهت تقویت مأموریت تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه</p> <p>ایجاد شرکت‌های علمی - اقتصادی دانش بنیان برای تجاری‌شدن نتایج تحقیقات دانشگاهی و توانمندسازی و مشارکت دادن بخش غیردولتی در تولید علم و فناوری</p> <p>حمایت و کمک به آماده‌سازی نتایج تحقیقات برای طی مرحله نیمه صنعتی</p> <p>گسترش شرکت‌های دانش‌بنیان با محوریت اعضای هیأت علمی</p> <p>کمک به توسعه شرکت‌های زایشی دانش‌بنیان</p>	تجاری‌سازی و بکارگیری دست آوردهای پژوهش و فناوری دانشگاه	۱۵

شماره هدف	عنوان هدف کبفی	راهکارهای اجرایی
۱۶	ارتقاء سطح کیفی هیأت علمی و بهبود هرم اعضای هیأت علمی	شناسایی و جذب نخبگان و دانشمندان به کادر هیأت علمی دانشگاه
۱۷	ارتقاء کیفی کارشناسان و بهبود هرم نیروی انسانی کارکنان غیر هیأت علمی	ارتقاء سطح آموزشی کارشناسان رسمی دانشگاه به مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد
		اصلاح آیین نامه استخدام در جهت جذب فارغ التحصیلان دانشگاههای معتبر داخلی برای نظام کارشناسی
		برون سپاری فعالیت های غیر کارشناسی دانشگاه
۱۸	ارتقاء کیفیت معیشت و رفع مشکلات شغلی کارکنان	تدوین آیین نامه حمایتی از جمله اعطای وام مسکن برای کارکنان با حداقل پنج سال سابقه کار
		پیگیری در جهت تقویت وضعیت معیشتی کارکنان با مساعدت های ممکن
۱۹	ایجاد محیطی دلپذیر با استانداردهای علمی - آموزشی روز دنیا	افزایش بهره وری فضاهای موجود با تکیه بر اصلاح کاربری و بکارگیری فناوری های نو
		استانداردسازی فرآیند نگهداری ساختمان ها و نوسازی اساسی ساختمان های قدیمی
۲۰	ارتقاء مستمر کیفیت تجهیزات و امکانات آموزشی و پژوهشی	توسعه امکانات پژوهشی، آزمایشگاه های تحقیقاتی و روزآمد کردن آنها
		گسترش تفاهم نامه ها و قراردادهای با منابع بزرگ کشور در جهت حمایت و تجهیز آزمایشگاه های تخصصی در دانشگاه

۴- احکام اجرایی برنامه دوم

احکام اجرایی برنامه دوم دانشگاه به شرح زیر است:

الف: به منظور افزایش ضریب موفقیت برنامه دوم دانشگاه و در راستای گسترش مشارکت واحدهای دانشگاه در تدوین و اجرای برنامه دوم، معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات دانشگاه مکلف به موارد زیر است:

■ سند برنامه دوم دانشگاه را پس از تصویب شورای برنامه‌ریزی، حداکثر تا پایان مرداد ماه ۹۰ به واحدها ابلاغ و بر اساس آن اهداف کمی برنامه واحدها را تهیه نماید.

تبصره: بر اساس برنامه دوم دانشگاه، واحدهای دانشگاه ظرف مدت دو ماه از تاریخ ابلاغ برنامه، برنامه‌های خود را تهیه و به اداره کل برنامه، بودجه و تحول سازمانی دانشگاه ارسال نمایند و واحدهایی که مقادیر مربوط به شاخص کمی برنامه آنها از مقادیر شاخص‌های تعیین شده در برنامه دوم دانشگاه پایین‌تر است، ظرف مدت سه ماه با همکاری اداره کل برنامه، بودجه و تحول سازمانی دانشگاه، برنامه خود را با هدف ارتقاء شاخص‌ها به سطح میانگین برنامه تعیین و جهت اجرا در برنامه کاری خود قرار دهند.

■ همزمان با تدوین برنامه واحدها، برنامه‌ها و طرح‌های ویژه پیشنهادی واحدها را بررسی و در ابتدای سال دوم برنامه پس از تصویب شورای برنامه‌ریزی دانشگاه به واحدها ابلاغ نماید.

■ نسبت به اطلاع‌رسانی مناسب مفاد برنامه به مدیران و سطوح مختلف علمی و اجرایی دانشگاه در آغاز برنامه اقدام و نیز اطلاع‌رسانی به مدیران جدید در طول برنامه را نیز مدنظر خود قرار دهد.

ب: به منظور امکان‌پذیر نمودن نظارت بر چگونگی پیشرفت برنامه، معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات دانشگاه مکلف است:

■ همه ساله (از سال دوم برنامه) گزارش پیشرفت برنامه را در پایان سال تهیه و به هیأت منتخب تقدیم نماید. کلیه واحدها مکلف هستند گزارش پیشرفت برنامه سالانه واحد خود را در چارچوب ابلاغی اداره کل برنامه، بودجه و تحول سازمانی که در آن وضعیت عملکرد سالانه که با برنامه و عملکرد سال قبل مقایسه می‌شود، تهیه و حداکثر تا پایان بهمن ماه هر سال به این اداره کل ارسال نمایند، تا پس از جمع‌بندی توسط کمیته نظارت بر اجرا و تدوین گزارش عملکرد سالانه برنامه به‌عنوان گزارش پیشرفت سالانه برنامه دوم دانشگاه به هیأت منتخب ارائه گردد.

معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات دانشگاه مکلف است، در این راستا اقدامات زیر را به انجام رساند:

■ شناسنامه شاخص‌های کلان مندرج در سند چشم‌انداز (شامل نحوه محاسبه، مرجع و دوره زمانی محاسبه) را در سال اول برنامه تهیه و پس از تصویب شورای برنامه‌ریزی ابلاغ نماید.

▪ نظام آمار و اطلاع‌رسانی دانشگاه را توسط مرکز فناوری اطلاعات و فضای مجازی و معاونت‌های ذریبند دانشگاه به نحوی اصلاح نماید که، شاخص‌های چشم‌انداز از پایان سال دوم برنامه به صورت بر خط از طریق سامانه‌های اطلاعاتی دانشگاه قابل محاسبه باشد.

▪ کلیه مصوبات شوراهای دانشگاه را بررسی و با برنامه دوم دانشگاه تطبیق داده و موارد عدم انطباق را جهت انجام اصلاحات لازم، به معاونت ذریبند و ریاست دانشگاه اعلام نماید.

ج: به منظور توسعه اختیارات مدیران حوزه صف در دانشگاه و تسهیل جریان امور، معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات دانشگاه مکلف است، با همکاری معاونت اداری و مالی دانشگاه نسبت به موارد زیر اقدام نماید:

▪ تصویب و تخصیص اعتبارات سالانه واحدها بر مبنای شاخص‌های برنامه و هزینه سرانه

▪ تعیین فضای مورد نیاز و اعتبارات نگهداری فضاها بر اساس سرانه فعالیت‌های عملیاتی

د: در راستای تسهیل عملیات و افزایش امکان نظارت عملیاتی بر مبنای شاخص‌ها، معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات دانشگاه مکلف است از طریق تشکیل کارگروه‌ها با همکاری سایر معاونت‌ها نسبت به "به سامانه سپاری" فعالیت‌های جاری اقدام نماید. در این راستا اقدامات زیر انجام خواهد پذیرفت:

▪ احصاء کلیه وظایف قابل واگذاری به سامانه‌های خودکار

▪ تکمیل دستورالعمل‌های اجرایی لازم برای وظایف فوق

▪ برنامه‌ریزی برای ارائه خدمات به صورت تک ایستگاهی

▪ برنامه‌ریزی عملیاتی اقدامات فوق به نحوی که کلیه وظایف تعیین‌شده تا سال پایانی برنامه دوم از طریق سامانه اجراء شود.

▪ توسعه و به‌روزرسانی زیرساخت‌ها و نرم‌افزارهای کاربردی دانشگاه با همکاری مرکز فناوری اطلاعات و فضای مجازی دانشگاه

ه: به منظور ارتقاء سطح فرهنگی و تعمیق مبانی معرفت دینی در دانشگاه، معاونت فرهنگی دانشگاه مکلف است، نسبت به موارد زیر اقدام نماید:

▪ طراحی نظام فرهنگی دانشگاه (حداکثر تا پایان سال اول برنامه)

▪ تعریف و تصویب چارچوب‌های اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه (حداکثر تا پایان سال اول برنامه)

▪ توسعه کرسی‌های نظریه‌پردازی در حوزه علوم انسانی با همکاری و مشارکت دانشکده‌های ذریبند

و: در راستای به‌روزرسانی و ارتقاء سطح آموزش دانشگاه، معاونت آموزشی دانشگاه مکلف است با هماهنگی معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات نسبت به موارد زیر اقدام نماید:

- تدوین آئین‌نامه نحوه تأسیس واحدهای آموزش عالی غیرانتفاعی وابسته به دانشگاه تهران، با رعایت استانداردهای علمی دانشگاه و با تکیه بر هیأت علمی بازنشسته و فارغ‌التحصیلان دانشگاه.
- تدوین آئین‌نامه نحوه به‌روزرسانی محتوای رشته‌ها و واحدهای درسی با تکیه بر نیازهای ملی و تجارب بین‌المللی دانشگاه‌های برتر به نحوی که کلیه رشته‌ها و واحدهای درسی در طی برنامه دوم دانشگاه به‌روز گردد.

- تدوین آئین‌نامه آموزشی مربوط به توسعه آموزش‌های چند رشته‌ای، بین رشته‌ای و فرا رشته‌ای
- تدوین آئین‌نامه دوره‌های فرصت شغلی بین دوره (کارورزی) و جایگزینی آن با دوره‌های کارآموزی برای دانشجویان ممتاز

ز: به منظور افزایش کارایی فعالیت‌های آموزشی در دانشگاه موارد زیر در طول برنامه دوم به انجام خواهد رسید:

- ارائه واحدهای آموزشی مجازی دوره‌های حضوری به نحوی که پانزده درصد حجم فعالیت‌های آموزشی در پایان برنامه به صورت آموزش مجازی صورت گیرد.
- اتخاذ تمهیدات لازم برای فعال‌سازی برنامه دستیار آموزشی و پژوهشی و پسا دکتری برای بهره‌گیری از دانشجویان تحصیلات تکمیلی در جهت رفع نیازهای آموزشی و پژوهشی دانشگاه از طریق نیروی غیردائم.
- برنامه‌ریزی و انجام تمهیدات لازم برای آمایش رشته‌های آموزشی در راستای طرح جامع آموزشی - پژوهشی گروه‌های آموزشی.

ح: در راستای کاربردی کردن نتایج تحقیقات دانشگاه و همچنین ثروت‌آفرینی از رهگذر تحقیقات، اقدامات زیر توسط معاونت پژوهشی دانشگاه در طول سال‌های برنامه به اجرا در خواهد آمد:

- توسعه و تشویق اجرای پایان‌نامه‌های دارای حمایت مالی از بازار کار
- برنامه‌ریزی و انجام تمهیدات لازم برای توسعه شرکت‌های دانش‌بنیان توسط اعضاء هیأت علمی در پارک علم و فناوری دانشگاه
- برنامه‌ریزی جهت توسعه شرکت‌های لنگر با محوریت اعضاء هیأت علمی و تأسیس شرکت‌های زایشی از میان فارغ‌التحصیلان دانشگاه در پارک علم و فناوری دانشگاه. پارک علم و فناوری دانشگاه نیز مکلف است، آئین‌نامه نحوه تأسیس، فعالیت و اختصاص بخشی از منافع مالی شرکت‌ها به

دانشگاه را با هماهنگی معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات دانشگاه تهیه و حداکثر تا پایان سال اول برنامه به تصویب شورای منتخب دانشگاه برساند.

تبصره ۱: واحدهای مسئول مکلف هستند، آیین‌نامه‌های مواد "ز" و "ح" را با هماهنگی معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات دانشگاه حداکثر تا پایان سال اول برنامه به تصویب شوراهای ذیربط در دانشگاه رسانده و جهت اجراء ابلاغ نمایند.

تبصره ۲: کلیه آیین‌نامه‌هایی که بار مالی دارند و تعهداتی را برای دانشگاه ایجاد می‌نمایند، باید قبل از طی مراحل تصویب نهایی جهت انطباق با برنامه دوم دانشگاه به تأیید معاونت برنامه‌ریزی و فناوری اطلاعات دانشگاه برسند.

پیوست‌ها

پیوست ۱: تعریف برخی واژه‌های بکار رفته در برنامه دوم دانشگاه

۱. **سند چشم‌انداز کشور:** تصویری شفاف، امید بخش و روشن از آنچه که می‌خواهیم به آن برسیم و تبیین روشنی از نیات استراتژیک، ارزش‌ها و اهداف عالی جامعه است، می‌توان اولویت‌ها، اهداف، جهت‌ها، ابزار و فرایندهای اجرایی را در بین تمامی اقشار جامعه، سازمان‌ها، نهادها و مراکز علمی و دانشگاهی تعیین کرد.

۲. **نقشه جامع علمی کشور:** مجموعه‌ای جامع، شفاف، هماهنگ، پویا و آینده‌نگر، شامل مبانی، اهداف، سیاست‌ها و راهبردها، ساختارها و الزامات تحول راهبردی علم و فناوری مبتنی بر ارزش‌های اسلامی برای دستیابی به اهداف چشم‌انداز بیست ساله کشور و بر اساس مبانی ارزشی و بومی، تجربیات گذشته، نظریه‌ها، نمونه‌ها و تجارب علمی کشور.

۳. **برنامه دوم دانشگاه:** سندی جامع و دومین برنامه توسعه‌ای راهبردی دانشگاه تهران پس از ابلاغ سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران و اولین برنامه پس از ابلاغ نقشه جامع علمی کشور و همراه با برنامه‌های توسعه‌ای کشور (برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور) است که اجرای آن ضمن ارتقاء وضع دانشگاه در تمامی جنبه‌ها در سطح ملی و بین‌المللی، گامی مؤثر در دستیابی به اهداف اسناد بالادستی کشور و دانشگاه خواهد بود.

۴. **شاخص‌های کلان:** منظور از شاخص‌های کلان شاخص‌های ترکیبی است که به کمک آنها به نحو سریع و خلاصه‌ای بتوان وضعیت کلان دانشگاه را در حوزه‌های مختلف معین نمود. نحوه تأثیرگذاری هر واحد دانشگاه در شاخص کلی می‌بایست مشخص و مقدار آنها به صورت دوره‌ای (فواصل سالیانه و در طی برنامه) ارزیابی شود. شاخص هرم اعضاء هیأت علمی و شاخص طول دوره‌های آموزشی نمونه‌هایی از این دست به شمار می‌آیند.

۵. **شاخص‌های برنامه:** در هر برنامه، علاوه بر شاخص‌های کلان چشم‌انداز، می‌بایست شاخص‌های خردتری که در تعیین و ارتقاء وضعیت کمی و کیفی دانشگاه موثر است، نیز استفاده نمود. تا براساس آنها نظارت بر کیفیت پیشرفت برنامه‌ها میسر گردد.

۶. **اهداف کیفی:** اهداف کیفی که معمولاً از جنس خواسته یا آرزو هستند، بیانگر وضعیتی است که در صورت دستیابی موجب تحقق شاخص‌های چشم‌انداز خواهد شد. در بیان اهداف کیفی امور اجرایی، نظیر مقدار و اندازه هدف و نحوه دستیابی به آن مطرح نمی‌شود. بهترین مشخصه اهداف کیفی چشم‌انداز جامع و مانع بودن آنها است.

۷. **اهداف کمی:** هدف‌های کمی براساس شاخص‌های کمی مشخص و برای تحقق اهداف کیفی دانشگاه تعیین می‌شوند و براساس آنها وضعیت مطلوب دانشگاه یا اجزاء و بخش‌های مختلف آن در

زمان مشخص و در طول دوره برنامه‌ریزی معین می‌گردد. در تعیین اهداف کمی باید توجه کرد که این اهداف با توجه به تحلیل دقیق عملکرد گذشته از یک سو و اهداف سند چشم‌انداز از سوی دیگر تدوین می‌گردد.

۸. راهکارهای اجرایی: منظور از راهکارهای اجرایی که به تفکیک واحدهای مسئول در دانشگاه تعیین می‌شوند، مجموعه فعالیت‌هایی است که انجام آنها، دستیابی به اهداف کیفی و اهداف کمی را محقق می‌نماید. راهکارهای اجرایی از نوع فعالیت‌های معمول دانشگاه (مثل افزایش پذیرش دانشجویان در مقطع کارشناسی ارشد، کاهش تعداد واحدهای نظری یا عملی دوره‌ها، تغییر در ضوابط ارتقاء اعضای هیأت علمی و ...) است. در تعیین راهکارهای اجرایی لازم است حتی‌المقدور از عبارات بدون ارتباط با اهداف کیفی و اهداف کمی پرهیز نمود.

۹. طرح‌های ویژه: شامل پروژه‌هایی است که به صورت ویژه با نظارت مستقیم واحد مربوط انجام می‌گیرد. این طرح‌ها یک سلسله عملیات مشخص است که در قالب یک پروژه با هدف، زمان و بودجه مشخص قابل انجام بوده و منجر به تغییر قابل توجه در شیوه عمل و یا نتایج کار در یک حوزه عملیاتی خواهد شد. ایجاد سامانه سنجش متمرکز (سامانه امتحانات)، تدوین و عملیاتی نمودن نظام هزینه سرانه، طراحی و اجرای سامانه یکپارچه آمار و اطلاعات دانشگاه و ... را می‌توان به عنوان نمونه‌هایی از این طرح‌ها دانست. طرح‌های ویژه می‌بایست براساس چارچوب ارائه شده توسط واحدهای ذیربط در دانشگاه پیشنهاد و در قالب برنامه‌های میان‌مدت انجام شوند. در معرفی پیشنهاد طرح‌های ویژه باید از بیان فعالیت‌های جاری و درخواست توسعه آنها و یا عملیات عمرانی، که مسیر دیگری برای تعیین اعتبار دارند، اجتناب نمود.

۱. **نسبت دانشجو به استاد:** این شاخص بیانگر ظرفیت دانشگاه از نظر تعداد عضو هیأت علمی موجود نسبت به تعداد دانشجو است. هدف برنامه دانشگاه کاهش نسبت مذکور در طول سال‌های برنامه، به منظور افزایش اوقات بیشتر استاد به هر دانشجو می باشد. این شاخص از نسبت جمعیت دانشجو (جمع تعداد دانشجو بدون اعمال ضرایب) به جمعیت اعضاء هیأت علمی (مجموع تعداد هیأت علمی بدون اعمال ضرایب) در دانشگاه بدست می آید.

۲. **هرم اعضاء هیأت علمی:** این شاخص بیانگر وضعیت ترکیب رتبه اعضاء هیأت علمی (استاد، دانشیار، استادیار و مربی) دانشگاه است. هدف برنامه، ارتقاء هرم اعضاء هیأت علمی از طریق کاهش تعداد عضو هیأت علمی در سطح مربی و ارتقاء آنها به سطوح بالاتر است. این شاخص از حاصل تقسیم جمع وزنی جمعیت اعضاء هیأت علمی دانشگاه (استاد با ضریب وزنی ۵، دانشیار با ضریب وزنی ۳، استادیار با ضریب وزنی ۱ و مربی با ضریب وزنی ۰/۵) به جمعیت کل اعضاء هیأت علمی بدست می آید.

۳. **هرم مقاطع آموزشی:** این شاخص بر روی ترکیب مقاطع تحصیلی دانشجویان تأکید دارد. هدف برنامه، رشد و ارتقاء این هرم به سمت مقاطع تحصیلات تکمیلی است. برای محاسبه این شاخص از نسبت جمع وزنی جمعیت دانشجو (دکتری با ضریب وزنی ۵، کارشناسی ارشد با ضریب وزنی ۳، کارشناسی با ضریب وزنی ۱) به کل جمعیت دانشجو استفاده می گردد.

۴. **متوسط سن اعضاء هیأت علمی:** این شاخص بیانگر سن جمعیت اعضاء هیأت علمی است. در نظر است متوسط سن شاخص اعضاء هیأت علمی در طول سال‌های برنامه به تدریج کاهش یابد. این هدف، با افزایش تعداد جذب و استخدام اعضاء هیأت علمی تأمین می شود. بدیهی است بازنشسته شدن تدریجی اعضاء علمی نیز موجب کاهش متوسط سن اعضاء هیأت علمی خواهد شد. این شاخص از نسبت حاصل جمع اعضاء هیأت علمی ورودی دانشگاه با سن متوسط ۳۵ سال و افراد با سابقه زیر ۲۵ سال در سال پایان برنامه به جمعیت اعضاء هیأت علمی در سال پایان برنامه بدست می آید.

۵. **سرانه تولیدات علمی:** این شاخص بیانگر سرانه تولیدات علمی نسبت به جمعیت اعضاء هیأت علمی دانشگاه است. هدف برنامه، رشد مثبت این شاخص است. برای محاسبه این شاخص از نسبت مجموع تعداد مقالات تولید شده ISI و ISC به تعداد اعضاء هیأت علمی استفاده می گردد.

۶. **سرانه ارجاعات علمی:** این شاخص بیانگر میزان استقبال و بهره‌برداری از مقالات تولید شده دانشگاه یا تعداد دفعات رجوع به یک مقاله تولید شده است. افزایش این شاخص با رشد مثبت در طول سال‌های برنامه بیانگر پیش‌بینی دانشگاه برای ارتقاء کیفیت مقالات تولید شده و رجوع و بهره‌گیری بیشتر علاقه‌مندان به مقالات تولید شده توسط دانشگاه می‌باشد. برای محاسبه این شاخص از نسبت تعداد کل ارجاعات به مقالات تولید شده به تعداد کل مقالات تولید شده دانشگاه استفاده می‌گردد.

۷. **درصد پایان‌نامه‌های دارای حمایت مالی خارج از دانشگاه:** این شاخص بیانگر میزان حمایت مراکز خارج از دانشگاه (دولتی و بخش خصوصی) از پایان‌نامه‌های دانشجویی و توجه به کاربردی کردن پایان‌نامه‌ها بر اساس نیاز جامعه است. بر اساس برنامه‌ریزی دانشگاه، این شاخص در طول سال‌های برنامه با رشد مثبت باید افزایش یافته و تلاش گردد تا بر اساس نیاز جامعه پایان‌نامه‌های بیشتری مورد حمایت دستگاه‌های دولتی و بخش خصوصی قرار گیرد. این شاخص از نسبت تعداد پایان‌نامه‌های دارای حمایت خارج از دانشگاه به تعداد کل پایان‌نامه‌های تولید شده در دانشگاه بدست می‌آید.

۸. **سهم درآمد آموزشی از کل درآمد اختصاصی دانشگاه:** این شاخص بیانگر میزان درآمدهای آموزشی اختصاصی دانشگاه (نوبت دوم و آموزش مجازی) نسبت به کل درآمدهای اختصاصی دانشگاه است. از آنجاکه بخشی از هزینه‌های دانشگاه از محل درآمدهای آموزشی تأمین می‌گردد، دانشگاه تهران درصد است با افزایش درآمدهای آموزشی اختصاصی در طول سال‌های برنامه، به تأمین برخی از هزینه‌ها از این محل بپردازد. این شاخص از نسبت درآمد آموزشی اختصاصی دانشگاه (نوبت دوم و آموزش مجازی) به کل درآمد اختصاصی دانشگاه بدست می‌آید.

۹. **سهم درآمد پژوهشی و فناوری از کل درآمد اختصاصی دانشگاه:** این شاخص بیانگر میزان درآمدهای پژوهشی و فناوری دانشگاه نسبت به کل درآمدهای اختصاصی دانشگاه است. میزان ارتباط دانشگاه با بخش دولتی و خصوصی جامعه و انجام پژوهش‌های کاربردی، این شاخص را افزایش خواهد داد. پیش‌بینی شده است، مقدار این شاخص در طول سال‌های برنامه دارای رشد مثبت بوده و افزایش یابد. این شاخص از نسبت درآمد پژوهشی اختصاصی دانشگاه به کل درآمد اختصاصی دانشگاه بدست می‌آید.

۱۰. **نسبت هزینه‌های پژوهشی به کل هزینه‌های دانشگاه:** این شاخص بیانگر میزان توجه دانشگاه به پژوهش است. از آنجاکه انجام پژوهش نیاز به برخی امکانات و تجهیزات دارد و همچنین وجود تشویق‌های مفید در این خصوص بسیار مؤثر است، لذا دانشگاه تهران در نظر دارد

این نسبت را در طول سال های برنامه افزایش دهد. این شاخص از نسبت مجموع هزینه های پژوهشی دانشگاه (از محل درآمد اختصاصی و کمک دولت) به کل هزینه های دانشگاه (از محل درآمد اختصاصی و کمک دولت) بدست می آید.

۱۱. طول دوره آموزشی: این شاخص بیانگر طول دوره فارغ التحصیلی دانشجویان در مقاطع مختلف بر اساس طول دوره استاندارد می باشد. طبیعی است، هرچه کیفیت آموزشی بهتر و سطح تحصیلی دانشجویان مطلوبتر باشد، متوسط طول دوره فارغ التحصیلی دانشجویان در مقاطع مختلف کمتر خواهد شد. پیش بینی شده است در طول سال های برنامه، مقدار این شاخص کاهش یابد، یعنی دانشجویان بر اساس استانداردهای تحصیلی و در موعد مقرر فارغ التحصیل شوند. چنانچه مقدار این شاخص برابر با یک شود این مقدار بیانگر برابری متوسط طول دوره تحصیلی دانشجویان با طول دوره استاندارد است. یعنی دانشجویان در موعد مقرر و بر پایه استاندارد سنوات تحصیلی، فارغ التحصیل شده اند. این شاخص از جمع وزنی جمعیت دانشجویی در مقاطع مختلف به متوسط طول دوره در همان مقطع نسبت به جمعیت وزنی دانشجویان مقاطع مختلف بر اساس طول دوره تحصیلی استاندارد همان مقطع بدست می آید.

۱۲. هرم تحصیلی کارکنان: این شاخص بیانگر ترکیب تحصیلی کارکنان دانشگاه تهران نسبت به جمعیت آنها است. افزایش مقدار این شاخص در طول سال های برنامه، به معنی افزایش تعداد کارکنان با مقاطع تحصیلی بالاتر نسبت به تعداد کل کارکنان است. این هدف با بازنشسته شدن کارکنان با مقاطع تحصیلی پایین و جذب کارکنان با مدارک تحصیلی بالا محقق می شود. همچنین دانشگاه می تواند با اجرای برنامه های آموزشی ویژه مخصوص کارکنان به این هدف نائل شود. این شاخص از نسبت جمع وزنی جمعیت کارکنان با مقاطع تحصیلی مختلف (با ضرایب وزنی مقطع دکتری ۳، کارشناسی ارشد ۲، کارشناسی ۱، فوق دیپلم ۰/۶، دیپلم ۰/۳) به جمعیت کل کارکنان دانشگاه بدست می آید.

۱۳. نسبت واحدهای درسی آموزش مجازی به کل واحدهای درسی آموزشی: این شاخص بیانگر میزان ارائه واحدهای درسی از طریق آموزش مجازی است. این شاخص در طول سال های برنامه با رشد مثبت افزایش یافته و پیش بینی شده است، در سال پایان برنامه ۱۵ درصد از واحدهای درسی دانشگاهی به صورت آموزش مجازی ارائه گردد. جهت حصول این هدف کمی برنامه، توسعه زیرساختهای این بخش و تغییر نگرش در محیط آموزشی ضرورت دارد. این شاخص از نسبت تعداد واحدهای درسی آموزش مجازی که در دانشگاه تدریس می شود به کل واحدهای درسی آموزشی بدست می آید.

۱۴. **سرانه فضای کالبدی (آموزشی و کمک آموزشی):** مقدار این شاخص بیانگر میزان فضای آموزشی و کمک آموزشی دانشگاه به ازای هر دانشجو است. هدف برنامه، ارتقاء این شاخص و استانداردسازی سرانه فضای آموزشی و کمک آموزشی برای هر دانشجو در دانشگاه است. این شاخص از نسبت مجموع فضاهای آموزشی و کمک آموزشی موجود در دانشگاه به جمعیت دانشجویان بدست می‌آید.